

לקוטי תורה • פרשת כי תצא • מאמר 1

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך...

כשתצא למלחמה על אויביך

התפילה היא מלחמה יומיומית עם הנפש הבהמית: כשם שאש מן השמים אכלה בעבר את הקרבן שעל המזבח, כך ההתבוננות בתפילה מורידה את "האש שלמעלה", השורפת את תאוות הנפש הבהמית לתענוגי העולם והופכת אותה לאהבה בוערת לה'. אך אדם אינו יכול לשנות את טבעו בכוחות עצמו; עזרת ה' מגיעה באמצעות התורה והמצוות.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/ki-seitzei/1

הנקודה

התפילה היא מלחמה יומיומית עם הנפש הבהמית: כשם שאש מן השמים אכלה בעבר את הקרבן שעל המזבח, כך ההתבוננות בתפילה מורידה את "האש שלמעלה", השורפת את תאוות הנפש הבהמית לתענוגי העולם והופכת אותה לאהבה כוערת לה'. אך אדם אינו יכול לשנות את טבעו בכוחות עצמו; עזרת ה' מגיעה באמצעות התורה והמצוות.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

הזוהר מכנה את זמן התפילה זמן מלחמה, ואונקלוס מתרגם את חרבו וקשתו של יעקב כתפילה ובקשה. מכיוון שהתפילות באות במקום הקרבנות היומיים, המאמר מסביר את עניינה של התפילה באמצעות הקרבן: אש ירדה מן השמים ואכלה את הבהמה, וכך התחברה האש שלמטה לאש שלמעלה. הנפש הבהמית היא אשית, ושורשה קדוש, בפני האריה והפני השור שבמרכבה העליונה; רק בירידתה נעשתה לתאוה לתענוגי העולם. בתפילה האדם מקריב את נפשו הבהמית: התבוננות בביטול של המלאכים בברכות קריאת שמע מורידה את האש שלמעלה, שאוכלת את התאוה והופכת אותה לאהבה. ימיו של האדם קצובים לצורך בירור זה, ולכן עליו לעשות זאת בכל יום. פסוקי דזמרה, ברכות קריאת שמע וקריאת שמע עצמה מוליכים צעד אחר צעד לאהבת ה' "בשני יצריך". לאחר מכן נדרש הפסוק כך: יש להילחם "מעל אויבך", בשורשם; "הוי אלקיך נותנו בידך" באמצעות התורה והמצוות; ו"ושבית שביו" על ידי העלאת הניצוצות שנפלו, כפי שנעשה בברכות תפילת שמונה עשרה.

מבנה

1	התפילה היא מלחמה	11
הפסוק העוסק ביציאה למלחמה, דברי הזוהר "זמן צלותא זמן קרבא", ותרגומו של אונקלוס לחרבו וקשתו של יעקב כתפילה.		
2	התפילה במקום הקרבן	11-3
האש מן השמים אכלה את קרבן הבהמה; בתפילה האדם מקריב את נפשו הבהמית, שהיא אשית, ומחזיר אותה לשורשה הקדוש שבמרכבה. יש לעשות זאת בכל יום, מפני שימי האדם קצובים לצורך בירור הנפש הבהמית, ואילו הנפש האלקית אינה זקוקה לתיקון.		
3	המשכת האש שלמעלה	11-4-6
ההתעוררות מלמטה היא ההתבוננות בביטול של המלאכים, כפי שמתואר בברכת יוצר אור. המלאכים חיים רק מ"שמו" של ה', ממלכותו, שהיא הארה חיצונית, ואילו הוא עצמו קדוש ונבדל.		
4	רצוא ושוב	11-7-8
"רצוא ושוב" של המלאכים הוא הדגם לאהבה ויראה בעבודת האדם; גם פסוקי דזמרה הולכים בדרך זו, ופסוקיהם העוסקים באהבה, ביראה וברחמים מקבילים לאברהם, יצחק ויעקב.		
5	קריאת שמע	11-9-10
בקריאת שמע מתגלה ביטול עמוק יותר: הוי אחד עם אלקינו, "מאמר אחד" ומחשבה אחת הכוללים את כל העשרה; הדבר מביא את האדם לאהוב את ה' בשני יציריו.		

המלחמה מתנהלת "מעל אויביך", בשורשם הקדוש, כי שום רע אינו יורד מלמעלה; כשהתאווה עולה לשורשה, היא מתהפכת מרע לטוב.

איש אינו יכול לשנות את טבעו בלי עזרת ה', הנמשכת באמצעות התורה ("הוי", בדומה למלך) והמצוות ("אלקיך", בדומה לעבד): התורה מורידה את ה' למטה, המצוות עולות עד השורש העליון ביותר, וביחד הן מביאות את האש שלמעלה אל הנפש הבהמית. ואז "ושבית שביו" — השבת הניצוצות, כפי שנעשה בברכות תפילת שמונה עשרה.

הברכות ממשיכות אור חדש; "ריח ניחוח" של הקרבן הוא ירידתו של ה' עצמו למטה ("נחות דרגא"); ו"אדם", התורה, שם מ"ה, מברר את הנפש הבהמית, שם ב"ן.

שמו ומלכותו שמו / מלכותו	האש שלמעלה אש שלמעלה
ההארה החיצונית מה' שממנה חיים כל העולמות, כמו שמו של אדם שאינו חלק מעצמותו; ה' עצמו נשאר קדוש ונבדל.	האש השמימית שאכלה את הקרבנות, ושורשה בפני האריה ובפני השור שבמרכבה העליונה. בתפילה היא נמשכת כדי לאכול את תאוות הנפש הבהמית ולהפוך אותה.
נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן	כוח התאווה כח המתאווה
מספר יצירה: התורה מורידה את העליון ביותר עד לתחתון ביותר, והמצוות מעלות את התחתון ביותר אל השורש העליון ביותר.	תאוות הנפש הבהמית לתענוגי העולם הזה, "אש שלמטה" ששורשה קדוש, אך בירידתה נעשתה גסה.
ריח ניחוח ריח ניחוח	רצוא ושוב רצוא ושוב
ריח הקרבן גורם לה' נחת רוח, ואת "ניחוח" דורשים מלשון "נחות דרגא" — ירידתו כדי לשכון למטה.	תנועת המלאכים בין אהבה בוערת, הכמהה להתבטל בה', ובין יראה שמחזירה אותם לאחור; אצל האדם זו אהבה שעולה ויראה שחוזרת לקבל את מלכות ה' למטה.

קטע 1 • 11

התפילה היא מלחמה

1 כי תצא¹ למלחמה² על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבת שביו וגו'. הנה איתא בזהר³ שעת צלותא שעת קרבא⁴ וכתוב אשר לקחת מיד האמורי⁵ בחרבי ובקשתי ות"א [ותרגום אונקלוס] בצלותי ובבעותי.^{6,7,8}

"כשתצא למלחמה נגד אויביך, וה' אלקיך ימסור אותו בידך, ותיקח את שבויו בשבי" וגו'. והנה נאמר בזהר: "שעת התפילה היא שעת קרב". וכן כתוב: "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי", ותרגום אונקלוס מתרגם: "בצלותי ובבעותי" — בתפילתי ובבקשתי.

המאמר פותח בדין התורה על יציאה למלחמה, ומיד קושר אותו לתפילה. הזוהר מכנה את שעת התפילה שעת קרב, ותרגום אונקלוס מפרש את "חרבי" ו"קשתי" של יעקב, שבאמצעותם לקח את חלקו מיד האמורי, כ"תפילתי" ו"בקשתי"; גם הגמרא מפרשת את "חרבי" כתפילה ואת "קשתי" כבקשה. בהמשך המאמר מוסבר מהי המלחמה הזאת, וכיצד שלושת השלבים שבפסוק — יציאה למלחמה, מסירת האויב ביד ה' ושביית השבויים — מתארים אותה.

קטע 2 • 21-3

התפילה במקום הקרבן

2 ולהבין מה ענין המלחמה בתפלה וגם למה מתפללים בכל יום. הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] תפלות כנגד תמידין תקנום.⁹

כדי להבין מהי המלחמה שבתפילה, וגם מדוע מתפללים בכל יום: אמרו חז"ל, "את התפילות תיקנו כנגד התמידין".

המאמר מציב שתי שאלות: באיזה מובן התפילה היא מלחמה, ומדוע צריך להתפלל בכל יום? הוא פותח את התשובה בדברי הגמרא, שהתפילות היומיות תוקנו במקום קרבנות התמיד — הכבשים שהוקרבו בבית המקדש בכל בוקר ובכל אחר הצהריים.

והענין כדכתיב את קרבני לחמי¹⁰ לאשי שהיו מקריבין הקרבן בזמן בית המקדש לעולה ע"ג [על גבי] המזבח ממין הבהמה כדי שתירד אש מן השמים ותאכל את העולה.¹¹

העניין הוא כפי שכתוב: "את קרבני לחמי לאשי". בזמן שבית המקדש היה קיים היו מקריבים את הקרבן כעולה על המזבח, ממין הבהמה, כדי שתירד אש מן השמים ותאכל את העולה.

בפסוק ה' מכנה את הקרבנות "לחמי", המיועד ל"אשי". העולה הייתה קרבן מן החי שהונח על המזבח, כדי שאש תירד מן השמים ותאכל אותו; וזהו הדגם שהמאמר יחיל על התפילה.

כי חיות נפש הבהמית היא יסודה מיסוד האש כי ד' בחי' דצח"מ [דומם צומח חי מדבר] הם כנגד ד' בחי' ארמ"ע [אש רוח מים עפר]¹² ובחי' אש הוא בחי' נפש החי ובחי' רוח הוא בחי' מדבר

כי חיות הנפש הבהמית מבוססת על יסוד האש. ארבעת הסוגים — דומם, צומח, חי ומדבר — מקבילים לארבעת היסודות: אש, רוח, מים ועפר. האש היא בחינת נפש החי, והרוח היא בחינת המדבר,

בחסידות מקבילים את ארבעת סוגי הבריאה — דומם, צומח, חי ומדבר — לארבעת היסודות, כך שהאש מקבילה לחי והרוח מקבילה לאדם המדבר. לכן חיות הנפש הבהמית היא בעלת אופי של אש: היא מתבטאת בחום, בהתלהבות ובתאוה.

כדכתיב ויהי האדם לנפש חיה¹³ ות"א [ותרגום אונקלוס] לרוח ממללא¹⁴ וכשהיה יורד אש מן השמים היה נכלל אש שלמטה באש שלמעלה ובחי' אש שלמעלה¹⁵ ג"כ הוא בחי' בהמה וחיה ושרשן במרכבה העליונה פני אריה פני שור¹⁶ כו'.

כמו שכתוב: "ויהי האדם לנפש חיה", ואונקלוס מתרגם: "לרוח ממללא". כאשר הייתה יורדת אש מן השמים, האש שלמטה הייתה נכללת באש שלמעלה. גם האש שלמעלה היא מבחינת בהמה וחיה, ששורשן במרכבה העליונה: "פני אריה, פני שור" וכו'.

אונקלוס מתרגם "נפש חיה" כ"רוח ממללא", ומראה בכך שהדיבור הוא המייחד את האדם, והוא קשור לרוח. כאשר האש השמימית אכלה את הקרבן, האש הארצית של הבהמה נכללה בה. גם האש השמימית היא מסוג "בהמה וחיה", ושורשה בפני האריה והשור שבמרכבה שראה יחזקאל.

3 וזהו אריה דאכיל קרבנין^{17,18} כו'. ומשחרב בית המקדש תקנו אנשי כנסת הגדולה התפלה שיקריב כ"א נפשו הבהמית להעלותה ולקשרה בשרשה

וזהו [פירוש] "האריה שאוכל את הקרבנות" וכו'. ומאז שנחרב בית המקדש תיקנו אנשי כנסת הגדולה את התפילה, כדי שכל אדם יקריב את נפשו הבהמית, להעלותה ולקשר אותה לשורשה,

הזוהר מספר שכאשר נשרפו הקרבנות על המזבח נראתה שם דמות של אריה האוכל אותם: פני האריה שבמרכבה, שורש האש העליונה. לאחר שנחרב בית המקדש תיקנו אנשי כנסת הגדולה — מועצת החכמים בראשית תקופת בית שני — את התפילות במקומם, כדי שכל אדם יקריב עתה את נפשו הבהמית שלו ויעלה אותה אל מקורה.

שהיא ג"כ מיסוד האש ומקור חוצבה ויסודתה בהררי קדש מרכבה העליונה פני אריה פני שור¹⁹ כו' שגם היא מיסוד האש, ומקור חציכתה ויסודה הם "כהרי קודש": המרכבה העליונה, "פני אריה, פני שור" וכו'.

גם נפש הבהמית היא אשית, ומקורה העליון קדוש: פני האריה ופני השור שבמרכבה העליונה. המילים "יסודה בהרי קודש" שאולות מספר תהילים.

אלא שלאחר ירידת והשתלשלות והתלבשות בע"ש [בעי שרים] שמרי האופנים נמשך תענוגי העולם הזה והכח המתאווה שהוא ג"כ בחי' חמימות האש וגם היצה"ר [היצר הרע] הוא אש זר דולק

אלא שלאחר הירידה וההשתלשלות וההתלבשות בשבעים השרים, שמרי האופנים, נמשכו תענוגי העולם הזה וכוח התאוה, שהוא גם בחינה של חום האש; וגם היצר הרע הוא אש זרה בוערת.

כאשר ירד אותו מקור קדוש דרך סדר המדרגות, הוא עבר דרך שבעים ה"שרים" (ע"ש, קיצור של עי' שרים) ו"שמרי" האופנים, מדרגה נמוכה יותר של מלאכים. לפי מסורת הקבלה, שבעים השרים הם המלאכים הממונים על שבעים האומות. משם באים תענוגי העולם הזה והכמיהה אליהם, שהיא חום של אש; והיצר הרע נקרא "אש זרה" הבורחת באדם.

וצריך להעלות נפש הבהמית לשרשה בחי' אש שלמעלה ולהתכלל בבחי' מרכבה העליונה בחי' אש אוכלה אש²⁰ לכלות ולשרוף כח המתאווה והאש שלמטה בתענוגות בני אדם בעוה"ז שלא לילך בהם

לכן צריך להעלות את הנפש הבהמית לשרשה, בחינת האש שלמעלה, ולהיכלל במרכבה העליונה, בבחינת "אש אוכלה אש", כדי לכלות ולשרוף את כוח התאוה ואת האש שלמטה, שבתענוגות בני האדם בעולם הזה, ולא לרדוף אחריהם,

הדרך לתיקון היא להעלות את הנפש הבהמית בחזרה לשרשה, האש שלמעלה שבמרכבה, שעליה אומרת הגמרא "אש אוכלה אש". האש העליונה שורפת את האש הנמוכה של ההשתוקקות לתענוגי העולם, כדי שהאדם יחדל לרדוף אחריהם.

אלא בקרירות ולהפך מהיפך להיות כח המתאווה ברשפי אש שלהבת²¹ לדבקה²² באלהים חיים (ועמ"ש מזה בד"ה בפ' נסכים בפ' שלח).²³

אלא להתנהל בהם בקרירות; ולהפוך את הקצה האחד לקצה ההפוך ממנו, כך שכוח התאוה יהפוך לרשפי אש שלהבת, להידבק באלקים חיים. (ראו מה שכתוב בעניין זה במאמר המתחיל "בפרשת נסכים", בפרשת שלח.)

אין הכוונה לעזוב את העולם, אלא להתנהל בו "בקרירות", בלי להיסחף בתשוקה. יתרה מזו, אש התאוה עצמה מתהפכת לקצה ההפוך ממנה: אהבה בוערת, "רשפי אש שלהבת", וכמיהה להידבק באלקים חיים.

והנה בכל יום יצרו של אדם מתגבר²⁴ עליו²⁵ וצריך בכל יום להמשיך בחי' אש שלמעלה.

והנה, בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו, ולכן בכל יום צריך להמשיך את בחינת האש שלמעלה.

כך מתבאר מדוע התפילה היא יומיומית: הגמרא מלמדת שיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום. לכן צריך להמשיך מחדש בכל יום את האש שלמעלה.

כי הנה כתיב ימים יוצרו²⁶ שיש מספר וקצבה לשני חיי האדם²⁷ ימי שנותינו בהם²⁸ שבעים שנה כו'

שהרי כתוב "ימים יוצרו": יש מספר וקצבה לשנות חיי אדם, "ימי שנותינו בהם שבעים שנה" וכו'.

כעת מסביר אדמו"ר הזקן מדוע ימיו של אדם ספורים. הפסוקים "ימים יוצרו" ו"ימי שנותינו בהם שבעים שנה" מלמדים שלכל אדם נקבעה מידה קצובה של חיים.

ולא נתנו לנפשו האלהית שבקרבנו כי הנשמה אינה צריכה תיקון לעצמה²⁹ הואיל והיא נצחית³⁰ ואינה מתלבשת בבחי' זמן

והם לא ניתנו בשביל הנפש האלקית שבתוכו, שהרי הנשמה אינה זקוקה לתיקון לעצמה, כיוון שהיא נצחית ואינה מתלבשת בבחינת הזמן;

ימים ספורים אלה לא ניתנו למען הנפש האלקית, שאינה זקוקה לתיקון משל עצמה. היא נצחית ועומדת למעלה מן הזמן, ולכן ספירת ימים אינה נוגעת לה.

אלא מתאחדת במקור חוצבה באור א"ס ב"ה כמ"ש (ד"ה [דברי הימים] א' ס"י ד' כ"ג) עם המלך במלאכתו ישבו³¹ שם³² ועיין ברכות בראשית³³ פרשה ח' ובמדרש רות פ"ב [פרק ב']³⁴

אלא היא מתאחדת עם מקור חציבתה, באור אין סוף ברוך הוא, כמו שכתוב (דברי הימים א', פרק ד', [פסוק 23]): "עם המלך במלאכתו ישבו שם"; וראו גם [מדרש] רבה על בראשית, פרשה 8, ומדרש רות, פרק 2;

הנפש האלקית נשאת מאוחדת עם מקורה, אור אין סוף. המדרש דורש את הפסוק "עם המלך במלאכתו ישבו שם" על נשמות הצדיקים, שהמלך מלכי המלכים נמלך בהן כשברא את העולם: הנשמות היו עמו עוד לפני הבריאה.

כי היא לא נלקחה מבחי' פני אריה ושור כו' כנפש הבהמית שבאדם אלא מבחי' ועל דמות הכסא³⁵ דמות כמראה אדם כו'

שהרי היא לא נלקחה מבחינת פני אריה ושור וכו', כמו הנפש הבהמית שבאדם, אלא מבחינת "ועל דמות הכיסא דמות כמראה אדם" וכו'.

הנפש האלקית אינה באה מפני החיות שבמרכבה, כפי שבאה הנפש הבהמית, אלא מן ה"אדם" היושב על הכיסא בחזון יחזקאל — מדרגה נעלית הרבה יותר.

ורוח האדם היא העולה³⁶ למעלה כו' ורוח הבהמה יורדת למטה לארץ שהוא מבחי' הארץ העליונה כמ"ש והארץ הדום רגלי³⁷

ו"רוח האדם היא העולה למעלה" וכו', "ורוח הבהמה יורדת למטה לארץ", שהיא מבחינת הארץ העליונה, כמו שכתוב "והארץ הדום רגלי".

קהלת מבחין בין רוח האדם, העולה למעלה, לבין רוח הבהמה, היורדת לארץ. ה"ארץ" של הבהמה היא "הארץ העליונה", המדרגה שהפסוק מכנה "הדום רגלי" של ה'; זהו שורש הנפש הבהמית.

(עמ"ש בד"ה וספרתם לכם בענין עומר שעורים מאכל בהמה ועיין ברבות³⁸ ס"פ האזינו ובכראשית פ"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד])

(ראו מה שנכתב במאמר הפותח "וספרתם לכם" בענין עומר השעורים, שהוא מאכל בהמה; וראו [מדרש] רבה בסוף פרשת האזינו, ובכראשית, פרשה 14),

אלה הפניות לעיון נוסף: מאמר אדמו"ר הזקן על ספירת העומר, המסביר מדוע קרבן העומר היה מן השעורים, מאכל בהמה, ושני מקומות במדרש רבה.

משא"כ רוח האדם היא בבליי מלעה מעלה וגבוה מעל גבוה³⁹ כו' וע' מ"ש בענין והרוח תשוב⁴⁰ בד"ה האזינו השמים⁴¹

מה שאין כן רוח האדם, היא מבחינת "מעלה מעלה" ו"גבוה מעל גבוה" וכו'. וראו מה שנכתב בענין "והרוח תשוב" במאמר הפותח "האזינו השמים".

לעומת זאת, רוח האדם שייכת לבחינת "מעלה מעלה", והיא עולה והולכת תמיד; "גבוה מעל גבוה" הוא ביטוי מקהלת. המאמר על האזינו מסביר את הפסוק "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה".

אלא מספר חיי האדם ניתן להתלבש⁴² בו נפשו הבהמית ושניו קצובים לו במספר ששערה חכמתו יתברך

אלא שמספר ימי חייו של האדם ניתן כדי שנפשו הבהמית תתלבש בו, ושנותיו קצובות לו במספר שהחכמה העליונה שיערה,

נמצא שמספר ימי חייו של האדם ניתן עבור הנפש הבהמית, המתלבשת בו במשך זמן זה. חכמתו של ה' קובעת בדיוק כמה שנים נדרשות לשם מילוי תפקידה.

שיוכל לשאת בנפשו להעלות ממנה כ"כ [כל כך] כחות וניצוצים שנפלו שמה בשבירת הכלים ובכל יום נתעלה נצוץ וכח חדש (ועמ"ש מזה בפ' בחקותי בד"ה מבואר בע"ח [בעץ חיים]):^{43, 44, 45, 46, 47}

לפי מה שביכולתו לשאת בנפשו, כדי להעלות ממנה כל כך הרבה כוחות וניצוצות שנפלו לשם בשבירת הכלים; ובכל יום מתעלה ניצוץ וכוח חדשים. (וראו מה שנכתב על כך בפרשת בחקותי, במאמר הפותח "מבואר בעץ חיים").

תפקידו הוא להעלות את ניצוצות הקדושה שנפלו לתוך הנפש הבהמית בשבירת הכלים — השבירה הקדומה המתוארת בקבלה. בכל יום מימי חייו מתעלה ניצוץ חדש, ולכן כל יום זקוק לתפילה משלו ולהמשכת האש שלמעלה.

המשכת האש שלמעלה

4 ב והנה כדי שתדע ותמשך בחיי אש שלמעלה מצוה להביא מן ההדיוט⁴⁸ ע"י אתערותא דלתתא

2. והנה, כדי שאש שלמעלה תרד ותימשך למטה, "מצווה להביא [אש] מן ההדיוט", באמצעות אתערותא דלתתא;

סעיף 2 מסביר כיצד מורידים את האש שלמעלה. הגמרא מלמדת שאף שאש ירדה מן השמים על המזבח, מצווה להביא גם אש רגילה; וכך גם האש שלמעלה נמשכת למטה ביוזמה אנושית, ב"אתערותא דלתתא".

והיינו ע"י התבוננות במקור חוצבה ושרשה במרכבה העליונה שממנה נלקח הכח המתאווה שבנפשו הבהמית כנ"ל.

כלומר, באמצעות התבוננות במקור שממנו נחצבה ובשרשה במרכבה העליונה, שממנה נלקח כוח התאווה שבנפשו הבהמית שלו, כנוצר לעיל:

היוזמה הזאת היא ההתבוננות: העמקה במקור הקדוש שבמרכבה העליונה, שממנו נלקח כוח התאווה של הנפש הבהמית.

איך שהם בטלים בבחי' מרכבה וכסא לגבי דמות אדם שעל הכסא וזעים וחלים מחיל כסא ומתלהבים ומתלהטים בלהבת ושללהבת רשפי אש ליבטל ולהכלל באור ה' השופע

כיצד הם בטלים בבחינת מרכבה וכיסא לפני דמות אדם שעל הכיסא, ורועדים ונחרדים מרעד הכיסא, ולהוטים ובווערים בלהבת אש ובשללהבות, כדי להתבטל ולהיכלל באור ה' השופע

האדם מתבונן כיצד מלאכי המרכבה בטלים לחלוטין ומשמים "מרכבה" ו"כיסא" לדמות האדם שמעליהם, רועדים ובווערים בכיסופים להיבלע באור ה' השופע עליהם.

עליהם וממילא יאיר אור האהבה גם על כח המתאווה שבנפשו הבהמית שנלקח משם לעורר לבו להיות נעתק מתענוגים גשמיים אשר נשקע בהם ולהיות נמשך אחר שרשו להבטל ולהכלל באור ה'

עליהם. וממילא יאיר אור האהבה גם על כוח התאווה שבנפשו הבהמית שלו, שנלקח משם, ויעורר את לבו להינתק מן התענוגים הגשמיים שהוא שקוע בהם, ולהימשך אחר שורשו, להתבטל ולהיכלל באור ה'.

מאחר שכוח התאווה של הנפש הבהמית נלקח מאותו מקור, אהבת המלאכים מאירה אליו מאלוה. הדבר מעורר את הלב להינתק מן התענוגים הגשמיים שהאדם שקוע בהם ולהימשך אחר שורשו.

ולכן תקנו אכנה"ג [אנשי כנסת הגדולה]⁴⁹ ברכות ק"ש [קריאת שמע] שתיים לפנייה ברכת יוצר אור ששם נאמר ונשנה באריכות סדר המלאכים⁵⁰ ושרפים וחיות איך השם בטלים לאורו ית' ויוצר משרתים ואש משרתיו כו'.

ולכן תיקנו אנשי כנסת הגדולה שתי ברכות לפני קריאת שמע, והראשונה היא ברכת "יוצר אור", שבה נאמר ונשנה באריכות סדר המלאכים, השרפים והחיות, וכיצד הם בטלים לאורו יתברך: "ויוצר משרתים" ו"ואש משרתיו" וכו'.

לכן קבעו חז"ל שתי ברכות לפני קריאת שמע, והראשונה שבהן, "יוצר אור", מתארת באריכות את המלאכים, השרפים והחיות, ואת ביטולם לפני ה'. הביטויים "ויוצר משרתים" ו"ואש משרתיו" מציגים שני סוגים של מלאכים.

יוצר משרתים שכמה אלף ורבוא רבבות נבראים בכל יום ומחמת תוקף אהבתם כאש בוערת כלים ונשרפים וחוזרים ומתחדשים ואשר משרתיו מששת ימי בראשית כמה אלף ורבוא רבבות בגדוד א' ולגדודיו אין מספר

"ויוצר משרתים": אלפים ורבבות רבבות נבראים בכל יום, ומרוב עוצמת אהבתם, כאש בוערת, הם כלים ונשרפים, וחוזרים ומתחדשים. "ואש משרתיו": [אלה שנבראו] כששת ימי בראשית, אלפים ורבבות רבבות בגדוד אחד, ולגדודיו אין מספר,

"ויוצר משרתים" מתפרש כמלאכים שנבראים מחדש בכל יום, וכלים מרוב עוצמת אהבתם ומתחדשים שוב; "ואש משרתיו" הם המלאכים שקיימים מאז ששת ימי בראשית, בגדודים שאין להם מספר.

כדכתיב היש מספר לגדודיו⁵¹ כדמשני בגמרא⁵² וכולם מעריצים ומקדישים כו' מחמת השגתם שיודעים ומשיגים שחיותם וקיומם הנמשך להם מאתו ית' הוא מבחי' שמו לבד

ככתוב: "היש מספר לגדודיו?", כפי שמתרצת הגמרא. וכולם "מעריצים ומקדישים" וכו', מתוך השגתם: הם יודעים ומשיגים שהחיות והקיום הנמשכים אליהם ממנו יתברך הם מבחינת שמו בלבד,

הגמרא מיישבת את הסתירה בין "אלף אלפים ישמשוניה" ובין "היש מספר לגדודיו?": אלף אלפים הוא מספרם של בני גדוד אחד, אך הגדודים עצמם אינם ניתנים למניין. כל המלאכים הללו מקדישים את ה' מפני שהם משיגים שחיותם באה רק מ"שמו".

כמו עדי"מ⁵³ שמו של אדם שאינו עצם מעצמותו כלל אלא איזה בחי' הארה והתפשטות ממנו

כמו, על דרך משל, שמו של אדם, שאינו כלל חלק מעצמותו, אלא רק איזו הארה והתפשטות ממנו,

שם אינו חלק מעצמותו של אדם; הוא רק התפשטות מועטה ממנו. בדומה לכך, "שמו" של ה' הוא הארה בלבד ממנו, ולא עצמותו.

כדי שיוכל זולתו לקרוא לו בשמו ונקרא אור א"ס ב"ה כלומר הארה ממנו בלבד כאור וזיו המתפשט מן השמש וכמ"ש במ"א⁵⁴ ואומרים קדוש⁵⁵ כלומר שהוא מובדל מהם ואינו מתלבש בהם בבחי' גילוי כי כדי שאחר יוכל לקרוא לו בשמו. והוא נקרא "אור אין סוף, ברוך הוא", כלומר הארה בלבד ממנו, כמו האור והזוהר המתפשטים מן השמש, כפי שהוסבר במקום אחר. והם אומרים "קדוש", כלומר שהוא נבדל מהם ואינו מתלבש בהם באופן של גילוי. שכן

שם קיים רק כדי שאחרים יוכלו לקרוא לאדם בו. גם הביטוי אור אין סוף פירושו הארה בלבד ממנו, כשם שאור השמש בא מן השמש; וכשהמלאכים אומרים "קדוש", כוונתם שה' עצמו נבדל מהם ואינו מתגלה בתוכם.

הנה כתיב מלכותך מלכות כל עולמים⁵⁶ שכל חיות המתפשט מאור א"ס ב"ה להחיות כל הנבראים להיות ממלא כל עלמין אינו כדרך הנשמה המחיה וממלא כל הגוף

הנה נאמר: "מלכותך מלכות כל עולמים". כל החיות המתפשטת מאור אין סוף, ברוך הוא, כדי להחיות את כל הנבראים, ולהיות ממלא כל עלמין, אינה דומה לנשמה המחיה את הגוף כולו וממלאת אותו,

הפסוק "מלכותך מלכות כל עולמים" מלמד שהחיות הממלאת את כל העולמות באה ממלכותו של ה'. אין היא דומה לנשמה שבגוף, המחיה את הגוף כשהיא מתלבשת בתוכו.

שהיא מתלבשת בתוכו והיא מתפעלת ממקרי הגוף⁵⁷ משא"כ בו ית' אני ה' לא שניתי⁵⁸ כתיב ואתה הוא קודם⁵⁹ שנברא העולם ואתה הוא כו'

שהרי [הנשמה] מתלבשת בתוכו ומושפעת ממה שקורה לגוף. לא כך הוא אצלו יתברך: נאמר "אני הוי' לא שניתי", וכן "ואתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא" וכי'.

הנשמה מושפעת ממה שקורה לגופה, אך ה' אינו משתנה כלל בעקבות הבריאה: "אני הוי' לא שניתי". גם מילות התפילה "ואתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא" מבטאות זאת.

אלא שכל העולמות מקבלים חיותם ושפעם וקיומם מבחי' מלכותו בלבד שהוא בחי' התפשטות והארה ממנו ולחוף.^{60, 61}

אלא שכל העולמות מקבלים את חיותם, את השפע שלהם ואת קיומם רק מבחינת מלכותו, שהיא בחינת התפשטות והארה היוצאת ממנו החוצה.

כל העולמות מתקיימים רק מכוח מלכותו, שהיא התפשטות והארה היוצאת ממנו, ולא מעצמותו.

5 וכמו למשל מבשרי אחזה⁶² אלוה שגם באדם התחתון הנה השכל והמדות הם עצמותו ומהותו ובחי התנשאות שבו אינו

וכמו בדוגמה של "מבשרי אחזה אלוה": גם באדם שלמטה, השכל והמדות הם עצמותו ומהותו, ואילו תחושת ההתנשאות שבו היא

דברי איוב "מבשרי אחזה אלוה" הם המקור הקלאסי ללימוד על ה' מתוך האדם. אצל האדם, השכל והרגשות הם העצמי האמיתי שלו, ואילו תחושת ההתנשאות שלו על אחרים היא דבר חיצוני.

אלא ממנו ולחוץ שאינו נוגע אל עצמותו אלא להתנשא על זולתו והוא בחי ומדרגה אחרונה שבו כך רק מחוצה לו; היא אינה נוגעת לעצמותו, אלא [משמשת רק] כדי להתנשא על הזולת, והיא הבחינה והמדרגה האחרונה שבו. כך גם,

תחושת ההתנשאות אינה נוגעת לעצמותו של האדם; היא קיימת רק ביחס לאחרים, כדי לעמוד מעליהם, ולכן היא האחרונה והנמוכה שבמדותיו.

הנה התפשטות בחי מלכותו ית' אינה אלא זיו והארה ממנו ית' אל הנבראים ואין מלך בלא עם.

התפשטות בחינת מלכותו ית' אינה אלא זיו והארה ממנו ית' אל הנבראים; ו"אין מלך בלא עם".

כך גם מלכות ה' היא רק הארה חיצונית כלפי הנבראים, ולא עצמותו. כמו כל מלכות, היא קיימת רק ביחס לאחרים: "אין מלך בלא עם".

6 וזהו בורא קדושים ישתבח שמך⁶³ לעד מלכנו. פיי שכל השבח וההילול מחמת איזה השגה אינו

זהו [פירוש] "בורא קדושים; ישתבח שמך לעד, מלכנו". כלומר, כל השבח וההילה שנובעים מהשגה כלשהי הם

ברכת יוצר אור אומרת: "בורא קדושים; ישתבח שמך לעד, מלכנו". אדמו"ר הזקן מסביר שכל שבח שנובע מהשגה, כמו שבח המלאכים, מגיע רק אל "שמו" של ה'.

אלא בחי שמך ששמו נקרא על הנבראים והוא בבחי לעד שאינו מתלבש ומתגלה בהם אלא עומדים בריחוק מקום

רק מבחינת "שמך", שכן שמו נקרא על הנבראים; והיא בבחינת "לעד", משום שאינה מתלבשת בהם ואינה מתגלה בהם, אלא הם עומדים במרחק.

"שמו" של ה' נקרא על הבריאה: הוא קשור לנבראים, אך אינו מתלבש בהם ואינו מתגלה בתוכם. המילה "לעד" מתפרשת כאן כתיאור של הדבר: הנבראים עומדים בנפרד, במרחק, כפי שמראה הפסוק הבא.

וכדכתיב כי הוא צוה ונבראו⁶⁴ ויעמידם לעד לעולם⁶⁵ ופי' צוה ונבראו כאלו הם מעצמם נבראו ממילא מאין ליש עיי' צויו שאין חיותו ית' המחיה ומהוה אותם מאין ליש מתפשט ומתלבש בתוכם בבחי' גילוי

וככתוב: "כי הוא ציווה ונבראו, ויעמידם לעד לעולם". פירוש "ציווה ונבראו" הוא כאילו נבראו מאליהם, בדרך ממילא, מאין ליש, מכוח ציוויו; שכן חיותו יתברך, המחיה אותם ומהוה אותם מאין ליש, אינה מתפשטת ומתלבשת בתוכם באופן גלוי.

"ציווה ונבראו" משמעו שהנבראים באו לידי מציאות כאילו מעצמם, מכוח דיבורו בלבד; חיותו של ה' אינה ממלאת אותם באופן גלוי. לכן נאמר "ויעמידם לעד": הם עומדים בפני עצמם.

כי מ"ש וברוח פיו כל צבאם⁶⁶ לא שיהיה כח הפועל מתלבש ממש בנפעל אלא שהוא כח השופע עליהם בלבד (ועמ"ש בד"ה קול דודי⁶⁷ ובד"ה מי מנה⁶⁸ עפר יעקב בפ"י והים עליהם מלמעלה).

שהרי הכתוב "וברוח פיו כל צבאם" אינו אומר שכוח הפועל מתלבש ממש בנפעל, אלא שהוא כוח השופע עליהם בלבד. (ראו מה שכתוב במאמר המתחיל "קול דודי" ובמאמר המתחיל "מי מנה עפר יעקב", בביאור "והים עליהם מלמעלה").

בדומה לכך, "וברוח פיו כל צבאם" אינו אומר שכוח הבריאה של ה' מתלבש בתוך הנבראים, אלא שהוא פועל עליהם מלמעלה. כאן מובאים שני מאמרים נוספים; אחד מהם מבאר את "והים עליהם מלמעלה" — הכיור הגדול שבמקדש, שנקרא "הים" וניצב על שנים-עשר שוורים.

וזהו ג"כ וברוח פיו דהיינו עד"מ בחי' ההבל היוצא מן הפה ולחוץ שגם שהוא יוצא מתוכו ופנימיותו נראה כאלו הוא דבר נפרד מתוכו להיות דבר בפ"ע [בפני עצמו] ואינו מתלבש בהם

וזהו גם "וברוח פיו": בדרך משל, הכל היוצא מן הפה החוצה. אף שהוא יוצא מתוכו ומפנימיותו, נראה כאילו הוא דבר נפרד מפנימיותו, דבר העומד בפני עצמו; והוא אינו מתלבש בהם,

הכל היוצא מן הפה נובע מפנימיותו של האדם, אך לאחר שיצא החוצה הוא נראה כדבר נפרד. כך גם "רוח פיו" היוצרת של ה' אינה מתלבשת בתוך הנבראים.

אלא בחי' מלכנו להיות מלך שמו נקרא עליהם ואותה אנו מבקשים שישתבח דהיינו להיות בבחי' זו שבח ותוספת⁶⁹ בתוקף אור וגילוי

אלא רק בחינת "מלכנו": להיות מלך ששמו נקרא עליהם. וזו הבקשה שלנו — ש"ישתבח", כלומר, שבחינה זו יהיו שבח ותוספת בעוצמת האור והגילוי.

מה שקשור לבריאה הוא רק בחינת "מלכנו" — שמו של ה' כמלך, הנקרא על הנבראים. כשאנו מבקשים ששמו "ישתבח", אנו מבקשים שבחינת המלכות תגדל בעוצמת האור והגילוי, שכן המילה "שבח" מרמזת גם על תוספת.

(ועמ"ש סדי"ה ביום השמיני שלח⁷⁰ את העם) אבל הקב"ה בעצמו ובכבודו הוא קדוש ומובדל כו' כנ"ל:
(וראו מה שכתוב בסוף המאמר המתחיל "ביום השמיני שלח את העם"). אבל הקדוש ברוך הוא עצמו ובכבודו קדוש ומובדל וכו', כנזכר לעיל.

אדמו"ר הזקן מפנה לסוף מאמר לשמיני עצרת. ה' עצמו, בכבודו, נשאר קדוש ומובדל, מעבר אפילו לשבח הזה.

קטע 4 • 71-8

רצוא ושוב

7 ג והנה המלאכים מחמת גודל עוצם השגתם ששפען וחיותן נמשך מבחי' שמו לבד שהוא קדוש ומובדל
ג. המלאכים, משום שעוצמת השגתם גדולה כל כך, והם משיגים שהשפע והחיות שלהם נמשכים מבחינת שמו
בלבד, שכן הוא קדוש ומובדל,

החלק השלישי עובר לעבודת המלאכים. הם משיגים בעוצמה רבה שחיותם נמשכת רק מ"שמו" של ה', בעוד שהוא עצמו קדוש ומובדל;
משום כך הם נתונים בין כמיהה ליראה.

לכן הם בבחי' רצוא ושוב⁷¹ רצוא ברשפי אש שלהבת מתלהטת להכליל באורו ית' ושוב ביראה שמחמת
היראה הם חוזרים ונרתעים

נמצאים אפוא בבחינת "רצוא ושוב": רצוא, בלהבות אש לזהות, כדי להיכלל באורו יתברך; ושוב, ביראה, שכן
מחמת היראה הם נסוגים ונרתעים

יחזקאל ראה את החיות בבחינת "רצוא ושוב". הן רצות באהבה בוערת כדי להיכלל באור ה', ואז, כשהן מתמלאות יראה, הן נסוגות.

לאחוריהם כענין שנאמר וירא העם וינעו⁷² ויעמדו מרחוק ואומרים ברוך כבוד⁷³ ה' ממקומו שיבורך
ויומשך למטה ג"כ בבחי' גילוי

לאחר, כעניין שנאמר: "וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק". והן אומרות: "ברוך כבוד ה' ממקומו" — שיתברך ויימשך
גם למטה, בבחינת גילוי,

נסיגתן דומה לנסיגתם של ישראל בהר סיני: הם ראו את ההתגלות, רעדו ועמדו מרחוק. במילים "ברוך כבוד ה' ממקומו" הן מבקשות
שכבוד ה' יתברך — כלומר, שיימשך ויתגלה למטה כפי שהוא למעלה.

כמו שהוא למעלה ומזה יתבונן המשכיל להיות ג"כ בבחי' רצוא ושוב באהבה וחשיקה וחפיצה להיות
נמשך אחר שרשו להתכלל באור ה' שהוא קדוש ומובדל כו'

כמו שהוא למעלה. מכאן יתבונן האדם המשכיל, שגם הוא יהיה בבחינת רצוא ושוב: באהבה, בכמיהה וברצון
להימשך אחר שורשו ולהיכלל באור ה', שהוא קדוש ומובדל וכו';

האדם המשכיל לומד מכך דוגמה לעבודתו: "רצוא" — באהבה, בכמיהה וברצון להיכלל באור ה'.

ושוב ביראה להיות מקבל עול מלכות שמים למטה כמ"ש שום תשים עליך מלך⁷⁴ וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אם רץ לבך שוב⁷⁵ לאחד⁷⁶ שיעשה מכון לשבתו ולהיות ה' אחד שורה למטה

ושוב, ביראה, כדי לקבל עליו את עול מלכות שמים למטה, כמו שכתוב: "שום תשים עליך מלך", וכמאמר חז"ל: "אם רץ לבך — שוב לאחד"; כדי שיעשה מקום מנוחה לשכינתו, ושד' אחד ישרה למטה,

לאחר מכן "שוב", ביראה: קבלת עול מלכות שמים למטה, כפי שאדם ממליך עליו מלך, כדי לעשות לה' דירה בעולם הזה. "אם רץ לבך — שוב לאחד" מלמד שתנועת האהבה צריכה לחזור כדי להוריד לכאן את אחדות ה'.

כמו למעלה ועד"ז תקנו ג"כ פסוד"ז [פסוקי דזמרה] ששם נאמר הודו לה' קראו בשמו כו' הודו על ארץ ושמים⁷⁷ כו'

כמו למעלה. ועל דרך זו תיקנו גם את פסוקי דזמרה, שבהם נאמר: "הודו לה' קראו בשמו" וכו', "הודו על ארץ ושמים" וכו',

פסוקי דזמרה, פרקי התהילים ופסוקי השבח הנאמרים לפני ברכות קריאת שמע, הולכים אף הם בדרך זו.

לך ה' הגדולה כו' וצבא השמים לך משתחוים⁷⁸ אלא שהוא בבחי' ומדרגות העולמות שלמטה בחי' דומם וצומחו ושם ג"כ יש בחי' רצוא ושוב.^{79, 80}

"לך ה' הגדולה" וכו', "וצבא השמים לך משתחוים". אלא שכאן מדובר בבחינות ובמדרגות של העולמות התחתונים, בבחינת דומם וצומח; וגם שם יש בחינת רצוא ושוב.

פסוקים אלה מתארים את שבח העולמות התחתונים, השמים והארץ וצבאותיהם, עד הדומם והצומח. גם כהם יש רצוא ושוב.

8 ולכן יש פסוקים מדבר באהבתו⁸¹ ית' ויש ביראתו ומשניהם נולדה מדת הרחמנות שיש פסוקים מדברים בזה כמו והוא רחום⁸² כו'.

לכן יש פסוקים העוסקים באהבתו ית', ויש העוסקים ביראתו; משניהם נולדת מדת הרחמים, ויש פסוקים העוסקים בה, כגון: "והוא רחום" וכו'.

בהמשך למהלך של רצוא ושוב, יש פסוקים בתפילה העוסקים באהבת ה', ויש העוסקים ביראתו. משניהם יחד נולדת מידת הרחמים, ויש גם פסוקים העוסקים ברחמים, כגון: "והוא רחום, יכפר עוון".

אתה הוי' לא תכלא רחמך⁸³ כו' ושלשה בחי' אלו הם בחי' אברהם יצחק ויעקב ובחי' הרחמנות זו היא מדתו של יעקב.

"אתה הוי' לא תכלא רחמך" וכו'. שלוש בחינות אלו הן בחינותיהם של אברהם, יצחק ויעקב, ובחינת הרחמים היא מידתו של יעקב.

פסוק נוסף כזה הוא: "אתה, הוי'", לא תכלא רחמך ממני". אהבה, יראה ורחמים מקבילים לשלושת האבות, והרחמים, המשלבים את שתי המידות האחרות, הם מידתו של יעקב.

קריאת שמע

9 וז"ש [וזהו שכתוב] רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] תפלות אבות תקנום⁸⁴ ומזה יבא ויגיע לבחי' ומעלת ומדריגות

ביטול גדול מזה בקי"ש [בקריאת שמע] להכליל בבחי' אדם שעל הכסא בחי' פנימית

זהו [פירוש] דברי חז"ל: "תפילות אבות תיקנום". ומכך יבוא ויגיע לבחינה, למעלה ולמדרגה של ביטול גדול מזה, בקריאת שמע: להכליל בבחינת אדם שעל הכיסא, בפנימיות.

הדעה האחרת בגמרא, שלפיה האבות תיקנו את התפילות, מתאימה לשלושת סוגי הפסוקים שתוארו קודם. מתוך האהבה והיראה של פסוקי דומרה האדם מגיע לביטול גדול יותר בקריאת שמע: להכליל ב"אדם שעל הכיסא", בפנימיות שלמעלה ממלאכי המרכבה.

וזהו שמע ישראל⁸⁵ שמע לשון הכנה כי הוי' שהוא בחי' עצמותו ומהותו כביכול בחי' ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם⁸⁶ כו'

וזהו "שמע ישראל": "שמע" פירושו הבן. שהרי הוי', שהוא בחינת עצמותו ומהותו, כביכול, בחינת "ועל דמות הכיסא דמות כמראה אדם" וכו',

"שמע" פירושו גם "הבן", ולכן קריאת שמע קוראת להתבוננות. השם הראשון בה, הוי', מציין את עצמותו של ה' ממש, כביכול — את "האדם" היושב על הכיסא.

הוא אלהינו שהוא בחי' אחד א"ח ד' וד' רבתי שהוא בחי' דבר ה' חיות הכללי של כל העולמות

הוא אלקינו, שהוא בחינת "אחד": א"ח וד', והדי רבתי, שהיא בחינת "דבר ה'", החיות הכללית של כל העולמות.

אלקינו, "ה' שלנו", מזהה עם "אחד", שאותיותיו א"ח וד'; בתורה הדל"ת של "אחד" נכתבת גדולה. הדל"ת הגדולה מציינת את "דבר ה'", החיות הכללית של כל העולמות.

כי בעשרה מאמרות נברא העולם ובמאמר אחד יכול להבראות⁸⁷ והוא בחי' מחשבה אחת וכמ"ש בזהר במחשבה אחת ברא את העולם⁸⁸ ע"ד שכתוב צופה ומביט עד סוף כל הדורות וקורא הדורות⁸⁹ מראש כו'

כי העולם נברא בעשרה מאמרות, ואף על פי כן יכול היה להיבראות במאמר אחד; וזהו בחינת מחשבה אחת, וכמו שכתוב בזהר: "במחשבה אחת ברא את העולם", על דרך הכתוב "צופה ומביט עד סוף כל הדורות", ו"קורא הדורות מראש" וכו',

המשנה מציינת שהעולם נברא בעשרה מאמרות, אף שמאמר אחד היה יכול להספיק; "מאמר אחד" זה הוא מחשבה אחת הכוללת את כולם. הוזהר אומר שהעולם נברא "במחשבה אחת", ובתפילות ראש השנה מתואר ה' כמי שצופה עד סוף כל הדורות, ואילו בישעיה נאמר שהוא "קורא הדורות מראש".

וכמ"ש במ"א ובח"י מחשבה הוא בחי' הדיבור לפי שהוא מקור לגילוי העולמות וכמו עד"מ באדם יש כמה מחשבות שמחשב שאינן באין לכלל גילוי הדיבור ונקראו מחשבות

כפי שמוסבר במקום אחר. ובחינת המחשבה היא בחינת הדיבור, משום שהיא מקור גילוי העולמות. למשל, אצל האדם יש מחשבות רבות שהוא חושב ואינן מגיעות לידי גילוי בדיבור, והן נקראות מחשבות;

"מחשבה אחת" זו נחשבת לדיבור, משום שהיא המקור שממנו העולמות מתגלים. גם אצל אדם יש מחשבות שאינן מגיעות לכלל דיבור ונשארות מחשבות ממש.

ויש מחשבות שמחשב ומהרהר איך להוציא הדברים מפיו הרי מחשבה זו נכללה בבחי' הדבור ממש. כך הנה כתיב מאד עמקו מחשבותיך⁹⁰ שהם בחי' מחשבותיך סתימין כו'.^{91,92}

ויש מחשבות שהוא חושב ומהרהר כיצד להוציא את הדברים מפיו; מחשבה זו נכללת ממש בבחינת הדיבור. וכך נאמר: "מאוד עמקו מחשבותיך" — אלו הן בחינת "מחשבות סתומות" וכו'.

אבל כשהוא חושב כיצד להכניס את דבריו לדיבור, המחשבה הזאת כבר שייכת לדיבור. מחשבותיו "העמוקות מאוד" של ה', "המחשבות הסתומות", מקבילות למחשבות שאינן נעשות דיבור.

10 ועמ"ש מזה בד"ה באתי לגני.⁹³ אך הנה המחשבה שהוא מקור ושרש לעלמא דאתגליא היא נקראת ועולה בשם בחי' הדבור והגילוי וזוהי בחי' ד' רבתי דאחד

(ראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "באתי לגני"). אולם המחשבה שהיא המקור והשרש של העולם הגלוי (עלמא דאתגליא) נקראת ונחשבת בשם דיבור וגילוי; וזו בחינת הדי' הגדולה של "אחד",

המחשבה שהיא המקור של העולם הגלוי נחשבת ל"דיבור", משום שהגילוי נובע ממנה. זו הדי' הגדולה של "אחד".

שהוא המאמר א' שבו נכללו כל העשרה מאמרות שהוא בחי' אור א"ס הנמשך ומתפשט בעשרה מאמרות להוות כל הנבראים מאין ליש ולפי שאין שם עדיין בחי' ריבוי והתחלקות עשרה מאמרות

שהיא המאמר האחד שבו כל עשרת המאמרות כלולים — אור אין סוף הנמשך ומתפשט בעשרת המאמרות כדי להוות את כל הנבראים יש מאין. ומכיוון שעדיין אין שם ריבוי והתחלקות לעשרת המאמרות,

זהו ה"מאמר האחד" הכולל את כל העשרה: אור אין סוף כפי שהוא נמשך אל עשרת המאמרות כדי לברוא הכול יש מאין. בדרגה זו הוא עדיין אינו מתחלק לעשרה מאמרות נפרדים.

לכן נק' מחשבה אחת ועי"ז יגיע למדרגות ואהבת בכל לבבך⁹⁴ בשני יצריך^{95,96} שגם היצה"ר [היצר הרע] וכח המתאווה שבנפשו יוכלל בשרשו ואתהפכא מחשוכא לנהורא.

לכן היא נקראת "מחשבה אחת". ועל ידי כך יגיע למדרגות של "ואהבת... בכל לבבך", "בשני יצריך", כך שגם היצר הרע וכוח התאוה שבנפשו יוכלל בשורשם ויתהפכו מחשיכה לאור.

לכן היא נקראת "מחשבה אחת". ההתבוננות בכך מביאה את האדם לאהוב את ה' "בכל לבבך", כפי שחז"ל דורשים: "בשני יצריך". כך גם היצר הרע וכוח התאוה נכללים בשורשם ונהפכים מחשיכה לאור.

מעל אויביך

11 וזהו כי תצא למלחמה על אויביך.⁹⁷ פיי כי תצא למלחמה זו לנצח כח המתאווה שבנפשו לקררה

בתענוגי עוה"ז הגשמים ולא תהיה בבחי' על אויביך

זהו [פירוש] "כי תצא למלחמה על אויביך". כלומר, כשתצא למלחמה הזאת, כדי לנצח את כוח התאוה שבנפש, לקרר אותה ביחס לתענוגים הגשמיים של העולם הזה ולהפוך אותה לאהבת ה' — תהיה בבחינת "על אויביך", למעלה מאויביך;

כעת מוסבר הפסוק הפותח. המלחמה היא המאבק לנצח את כוח התאוה, לקרר אותה ביחס לתענוגים הגשמיים ולהפוך אותה לאהבת ה'; ואת המילים "על אויביך", שמשמען בדרך כלל "נגד אויביך", מפרשים כאן כ"למעלה מאויביך".

דהיינו בבחי' שרשם למעלה כי אין רע יורד מלמעלה.^{98,99} ושרשם הוא טוב שהוא מבחי' מרכבה עליונה

שבקדושה (ועמ"ש בד"ה ונתתי לך מהלכים).¹⁰⁰

כלומר, בבחינת שורשם למעלה. שהרי "אין רע יורד מלמעלה", ושורשם הוא טוב, שכן הוא מבחינת המרכבה העליונה שבקדושה. (ראו מה שכתוב במאמר המתחיל "ונתתי לך מהלכים").

להילחם בהם "מלמעלה" פירושו להגיע לשורשם למעלה. כפי שאומר המדרש, "אין רע יורד מלמעלה": שורש התאוות הוא טוב, והוא במרכבה העליונה שבקדושה.

אלא שלאחר ירידת והשתלשלות המדרגות נעשו שמרי האופנים ומשם נמשכו העי"ש¹⁰¹ שמהם נמשכו כל תענוגי עוה"ז והכח המתאווה כנ"ל. וכשנתעלה ונכלל בשרשו מתהפך מרע לטוב:

אלא שלאחר ירידת המדרגות והשתלשלותן נעשו שמרי האופנים, ומשם נמשכו שבעים השרים, שמהם נמשכו כל תענוגי העולם הזה וכוח התאוה, כנזכר לעיל. וכאשר הוא מתעלה ונכלל בשורשו, הוא מתהפך מרע לטוב.

רק בעקבות ירידת המדרגות באו לעולם שמרי האופנים, ומהם נמשכו שבעים השרים, שהם מקורם של תענוגי העולם הזה ושל התאוה. כאשר התאוה מתעלה לשורשה, היא מתהפכת מרע לטוב.

עזרת ה' באמצעות התורה והמצוות

12 ד אך א"א להתהפך טבעית מדתו לשנותה לגמרי בלתי עזר וסיוע אלקי' כמארו"ל [כמאמר רבותינו זכרונם

לברכה] אלמלא הקב"ה עוזרו¹⁰² כו'

4. אולם אי אפשר להפוך את טבעה של מידה ולשנותה לחלוטין בלי עזרה וסיוע אלוקיים, כפי שאמרו חז"ל: "אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו וכו'.

סעיף 4 מוסיף נקודה חיונית: האדם אינו יכול לשנות את טבעו בכוחות עצמו. כפי שאומר התלמוד על היצר הרע: "אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו, אינו יכול לו".

דהיינו שאין כח בנפשו לבד להיות עולה ונכלל בשרשו רק אחר שימשך הארה מאור א"ס ב"ה על נפשו

כלומר, לנפש לבדה אין כוח לעלות ולהיכלל בשורשה, אלא לאחר שנמשכת עליה הארה מאור אין סוף ברוך הוא.

הנפש אינה יכולה לעלות לשורשה בכוחות עצמה; תחילה צריכה להימשך עליה הארה מאור אין סוף.

והוא הארת אור התורה והמצוות מבחי' דמות אדם שעל הכסא רמ"ח אברים דמלכא ושס"ה גידים שהם מעבר להדם הוא הנפש¹⁰³ והחיות המפשט לכל האברים ע"י קיום ושמירת מל"ת [מצות לא תעשה] ועי"ז נותן כח באש שלמעלה

והיא הארה מאור התורה והמצוות, מבחינת דמות אדם שעל הכיסא: רמ"ח איברים של המלך ושס"ה גידים, שהם המעבר לדם, שהוא הנפש והחיות המתפשטת בכל האיברים, על ידי קיום ושמירת מצוות לא תעשה. ועל ידי כך הוא נותן כוח לאש שלמעלה,

הארה זו היא אור התורה והמצוות, הנמשכים מ"דמות אדם" שעל הכיסא, ש"גופו" מורכב מן המצוות: רמ"ח "איברים של המלך" ושס"ה "גידים" המוליכים את הדם — הנפש והחיות — לכל איבר, באמצעות שמירת מצוות לא תעשה. כך האדם נותן כוח לאש שלמעלה.

שהוא בבחי' כסא להמשיך ולירד למטה לכלות ולשרוף את כח נפש המתאוה הבהמית ולהעלותו לשרשו כנ"ל

שהיא בבחינת כיסא, לרדת ולהימשך למטה, לכלות ולשרוף את כוח התאוה של הנפש הבהמית, ולהעלותה לשורשה, כנזכר לעיל.

האש שלמעלה שייכת ל"כיסא" — מלאכי המרכבה. בכוח התורה והמצוות של האדם היא יורדת, שורפת את התאוה של הנפש הבהמית ומעלה אותה לשורשה.

ואזי יאירו בו מדותיו של הקב"ה ולא מדות טבעי [טבעיים] שבנפשו (ועמ"ש מזה ע"פ בהעלותך¹⁰⁴ בפי שירד על פי מדותיו)

ואז יאירו בו מידותיו של הקדוש ברוך הוא, ולא המידות הטבעיות שבנפשו. (ראו מה שנכתב על כך על הפסוק "בהעלותך", בפירוש "שירד על פי מידותיו".)

אז יאירו באדם מידותיו של ה' במקום מידותיו הטבעיות. מראה המקום דורש את הפסוק "שירד על פי מידותיו", וקורא את "מידותיו" במשמעות של מידותיו הרוחניות.

וזהו ונתנו ה' אלהיך בידך¹⁰⁵ הוי' הוא בחי' התורה שהיא רצונו וחכמתו ית' ואורייתא וקוב"ה [וקודשא בריך הוא] כולא חד¹⁰⁶ ואלהיך בחי' המצוות רמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא^{107, 108} ושרש ב' בחי' אלו הם נעוץ תחילתן בסופן¹⁰⁹ וסופן בתחילתן¹¹⁰

וזהו "ונתנו ה' אלוך בידך": הוי' היא בחינת התורה, שהיא רצונו וחכמתו יתברך, ו"אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד"; ו"אלוקיך" הוא בחינת המצוות — רמ"ח פקודין, רמ"ח איברים של המלך. ושרשן של שתי בחינות אלו הוא: "נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן".

כעת מתפרש חלקו השני של הפסוק: "ונתנו ה' אלוך בידך". הוי' מסמל את התורה, רצונו וחכמתו של ה', המאוחדת עמו; ו"אלוקיך" מסמל את המצוות, "רמ"ח איברים של המלך". לשון ספר יצירה, "נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן", מתארת כיצד שתי הבחינות קשורות זו בזו בשורשן.

כי בחי' התורה הוא בחי' מלך כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] מתניתא מלכתא^{111, 112} שהמשנה הוא עד"מ כמו מלך שהוא גוזר ואומר שאם יטעון ראובן כך כו'

כי בחינת התורה היא בחינת מלך, כפי שאמרו חז"ל: "מתניתא מלכתא"; המשנה היא, למשל, כמלך הגוזר ואומר: אם ראובן יטען כך וכי,

התורה היא כמלך: התלמוד מכנה את המשנה "מלכתא", מפני שהיא, כמו מלך, קובעת כיצד יש להכריע במקרה שבו ראובן טוען כך.

יהיה פסק כך וכך וכן בדיני איסור והיתר ובחי' המצוות הם בחינת עבד לשמוע בקולו וכדכתיב כי חי בני ישראל עבדים.^{113, 114}

יהיה פסק הדין כך וכך; וכן בדיני איסור והיתר. בחינת המצוות, לעומת זאת, היא בחינת עבד, לשמוע בקולו, ככתוב: "כי לי בני ישראל עבדים".

כך היא פוסקת גם בדיני איסור והיתר. המצוות, לעומת זאת, הן בבחינת עבד המציית לקול אדונו, כפי שנאמר: "כי לי בני ישראל עבדים".

13 והנה בחינת מלוכת התורה שבה מלכים ימלוכו¹¹⁵ הוא מחמת שכל העוסק¹¹⁶ בתורה הקב"ה קורא ושונה כנגדו.¹¹⁷

והנה, מלכות התורה, שעל ידה "מלכים ימלוכו", נובעת מכך שמי שעוסק בתורה — הקב"ה קורא ושונה כנגדו.

"מלכות" התורה — "מלכים ימלוכו" — נובעת מכך שכאשר אדם לומד תורה, ה' עצמו, כביכול, לומד כנגדו. כך התורה היא כוח שממשיך את ה' אל האדם שלמטה.

וכמ"ש ואשים דברי בפיך¹¹⁸ ויעקב חבל נחלתו¹¹⁹ כמו למשל באדם המנענע בחבל למטה מתנענע גם למעלה בראש החבל ולזה נמשלה התורה למים שיורדין ממקום גבוה למקום נמוך

וכמו שכתוב: "ואשים דברי בפיך", וכן "יעקב חבל נחלתו". הדבר דומה לאדם שמנענע חבל למטה, והקצה העליון של החבל מתנועע גם הוא. משום כך התורה נמשלה למים, היורדים ממקום גבוה למקום נמוך.

"ואשים דברי בפיך" מבטא אותו רעיון. יעקב הוא ה"חבל" של ה': כשמושיכים בחבל מלמטה, גם הקצה העליון נע. התורה נמשלה למים הזורמים ממקום גבוה למקום נמוך.

וזהו נעוץ תחלתן בסופן^{120, 121} ובחיי המצות הם סופן בתחלתן כי סוף מעשה¹²² במחשבה תחלה (ועמ"ש ע"פ השמים כסאי¹²³ והארץ כו' וע"פ עלי באר¹²⁴ בפי מעין גנים באר מים חיים וסד"ה קול דודי¹²⁵ גבי מדלג ומקפץ)

וזהו "נעוץ תחילתן בסופן". בחינת המצוות היא "סופן בתחילתן", שכן "סוף מעשה במחשבה תחילה". (ראו מה שכתוב על הפסוק "השמים כסאי והארץ וגו'; ועל הפסוק "עלי באר", בביאור "מעין גנים, באר מים חיים"; ובסוף המאמר המתחיל "קול דודי", בעניין "מדלג ומקפץ".)

כך התורה היא "תחילתן נעוצה בסופן": העליון ביותר מגיע עד למדרגה התחתונה ביותר. המצוות הן "סופן בתחילתן": אף שהמעשה נעשה אחרון, הוא עלה תחילה במחשבה של ה', ולכן הוא מגיע אל השורש העליון ביותר.

ולכן פעם ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] גדול תלמוד שמביא לידי מעשה¹²⁶ אלמא מעשה עדיפא ופעם אמרו ותלמוד תורה כנגד כולם^{127, 128} כי שניהם אמת שבבחי' נעוץ תחלתן בסופן תלמוד תורה גדול.

לכן אמרו חז"ל פעם: "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" — ומכאן שהמעשה נעלה יותר; ופעם אמרו: "ותלמוד תורה כנגד כולם". שני הדברים אמת: מצד בחינת "תחילתן נעוצה בסופן", תלמוד תורה גדול יותר;

כך מתיישבות שתי האמירות: "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" מלמד שהמעשה גדול יותר, ואילו המשנה אומרת שתלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות. כל אחת מהן אמת מנקודת מבט אחרת; מצד ההמשכה מלמעלה, תלמוד תורה גדול יותר.

ובבחי' סופן בתחלתן מעשה גדול ושניהם צריכים להיות באדם כי ההמשכות שאדם ממשיך בבחי' התורה הוא להיות בחי' רצוא מחמת התבוננות בתחלתן ובשרשן

ומצד בחינת "סופן בתחילתן", המעשה גדול יותר. האדם זקוק לשניהם. שכן ההמשכה שהאדם ממשיך באמצעות התורה נועדה לעורר בחינת "רצוא", על ידי התבוננות בתחילתן ובשרשן,

מצד העלייה מלמטה אל השורש העליון ביותר, המעשה גדול יותר, והאדם זקוק לשניהם. לימוד התורה, באמצעות התבוננות במקורה הנעלה, מעורר "רצוא" — את כמיהת הנשמה כלפי מעלה.

כי אורייתא מחכמה נפקת והוא וחכמתו הכל^{130, 129} אי' וכשהוא עוסק בה הקב"ה קורא ושונה כו'

שכן "אורייתא מחכמה נפקת", והוא וחכמתו הכול אחד; וכשהאדם עוסק בתורה, הקב"ה קורא ושונה וכו'.

התורה יוצאת מחכמתו של ה', וה' וחכמתו הם אחד; וכשהאדם לומד תורה, ה' לומד עמו.

ואם רץ לבך לשוב לאחד¹³¹ היינו ע"י מעשה המצות שסופן בתחלתן ומתעלה ונכלל בשרשם למעלה מעלה עד רום המעלות אור א"ס ב"ה ועי"ז יומשך ויתפשט למטה כח האש שלמעלה במרכבה עליונה ונגעה עד נפש הבהמית

ו"אם רץ לבך, שוב לאחד" — כלומר, באמצעות קיום המצוות, שסופן בתחילתן, האדם מתעלה ונכלל בשורשן למעלה מעלה, עד רום המעלות, עד אור אין סוף ברוך הוא. ועל ידי כך יימשך ויתפשט למטה כוח האש שלמעלה, במרכבה העליונה, ויגיע עד הנפש הבהמית.

ה"שיבה" נעשית באמצעות קיום המצוות המעשיות, העולות אל שורשן באור אין סוף. כך נמשך למטה כוח האש שלמעלה, שבמרכבה העליונה, עד שהוא מגיע לנפש הבהמית.

כי החיות נושאות ומנושאות¹³² עם הכסא שהרוכב על הכסא נושא את נושאי¹³³ וזהו בחי' אדם בגימטריא מ"ה [מה] שהוא בחי' חכמה כ"ח מ"ה [מה]¹³⁴ בחי' ביטול כו'

שכן החיות נושאות ונישאות עם הכיסא: הרוכב על הכיסא נושא את נושאי. וזהו בחינת אדם, שערכו בגימטריא מ"ה; בחינת חכמה — כ"ח מ"ה — בחינת ביטול וכו'.

החיות נושאות את הכיסא, ובה בעת נישאות עמו: ה"רוכב" נושא את מי שנושאים אותו, בדומה לארון שנשא את נושאי. "אדם" ערכו בגימטריא מ"ה, הרומז לחכמה, הנקראת "כוח מ"ה"; "מה" מבטא ביטול.

כנוצר במ"א כי לפי שבחי' גילוי ית' בעולמות הוא במדות וראשיתן בחי' חסד כמ"ש כי אמרתי עולם חסד יבנה.¹³⁵

כפי שהוזכר במקום אחר. שכן גילוי של ה' בעולמות הוא באמצעות המדות, והראשונה שבהן היא בחינת חסד, כמו שכתוב: "כי אמרתי עולם חסד יבנה",

ה' מתגלה בעולמות באמצעות מדותיו, והראשונה שבהן היא חסד: "עולם חסד יבנה".

ולכן אי"א להפך המדות שבעולמות כ"א בהמשכות חכמה עילאה שהוא מקור התורה והמצוות כנ"ל (ועמ"ש מזה בפ' וישב בד"ה בכ"ה בכסלו בענין המנורה כו')

ולכן אי אפשר לשנות את המדות שבעולמות אלא באמצעות המשכת חכמה עילאה, שהיא מקור התורה והמצוות, כפי שהוזכר לעיל. (ראו מה שנכתב על כך בפרשת וישב, במאמר הפותח במילים "בכ"ה בכסלו", בענין המנורה וכו')

לכן אפשר לשנות את המדות, בעולמות ובאדם, רק באמצעות המשכת דבר שלמעלה מהן: חכמה עילאה, מקור התורה והמצוות. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו לחנוכה, "בכ"ה בכסלו", העוסק במנורה.

ואח"כ ושבית שבי¹³⁶ דהיינו מה שהי' [שהיה] בשביה אצל כח המתאווה ע"י שהמשיך את עצמו ברעות העולם הזה ותענוגיו

ואחר כך, "ושבית שביו": כלומר, מה שהיה שביי בידי כוח התאווה, משום שהוא נמשך אחרי רעות העולם הזה ותענוגיו,

כעת בא החלק השלישי בפסוק: "ושבית שביו". ה"שבויים" הם הדברים שהיו נתונים בשבי כוח התאווה, משום שהאדם נמשך אחרי רעות העולם הזה ותענוגיו.

הנה חיל בלע ויקיאנו¹³⁷ להיות עולה ונכלל ג"כ בקדושה (ועמ"ש בד"ה כנשר יעיר) ועד"ז תקנו בתפלות ש"ע [שמונה עשרה] סלח לנו כי חטאנו שעד שלא הי' [היה] לו אתערותא דלתתא הי' [היה] בבחי' אוילים מדרך פשעם¹³⁸ כו'

הרי "חיל בלע ויקיאנו", כדי שיעלה ויכלל גם הוא בקדושה. (ראו מה שנכתב במאמר הפותח במילים "כנשר יעיר"). ועל דרך זו תיקנו בתפילת שמונה עשרה לומר: "סלח לנו כי חטאנו"; שכן כל עוד לא הייתה לו אתערותא דלתתא, הוא היה במצב של "אוילים מדרך פשעם" וכו',

כפי שנאמר באיוב: "חיל בלע ויקיאנו" — מה שהתאווה בלעה משתחרר ועולה לקדושה. גם הברכה "סלח לנו כי חטאנו" מבוססת על אותו רעיון: לפני שהתעורר האדם מלמטה, הוא היה בין ה"אוילים מדרך פשעם".

כמ"ש במ"א ע"פ בהעלותך¹³⁹ את הנרות ועכשיו שרואה שחטא צריך שיחזיר הניצוצים שנפלו בשבירה בחטאיו וע"ז תיקנו לומר והחזירנו בתשובה שלימה לפניך.

כפי שמבואר במקום אחר על הפסוק "בהעלותך את הנרות". וכעת, כשהוא רואה שחטא, עליו להשיב את הניצוצות שנפלו בשבירה בשל חטאיו; ועל כך תיקנו לומר: "והחזירנו בתשובה שלימה לפניך".

לאחר שהוא רואה שחטא, עליו להשיב את הניצוצות שנפלו בשבירה בעקבות חטאיו. לכן אנו מתפללים: "והחזירנו בתשובה שלימה לפניך".

פִּי שִׁיחִיה בִּבְחִי לִפְנֵיךְ כִּמְכוּ שֶׁהֵם בִּשְׂרָשֶׁן שִׁיכְלְלוּ וִיתְאָחְדוּ הַחַיּוֹת שֶׁלָּהֶם בִּמְקוֹר חוּצָבָם בְּאוֹר אִ"ס בִּ"ה וּמִשֶּׁם יוֹשְׁפֶעַ שְׁפַע חֹדֶשׁ וְהָאָרֶה חֹדֶשׁ.^{140, 141, 142}

הַכוּוֹנָה הִיא שִׁיחִיו בִּבְחִינַת "לִפְנֵיךְ", כִּפִּי שֶׁהֵם בִּשְׂרָשֶׁם: שֶׁהַחַיּוֹת שֶׁלָּהֶם תִּיכְלָל וְתִתְאָחַד בִּמְקוֹר שֶׁמִּמֶּנּוּ נִחְצְבָה, בְּאוֹר אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא; וּמִשֶּׁם יוֹשְׁפֶעַ שְׁפַע חֹדֶשׁ וְהָאָרֶה חֹדֶשׁ.

"לִפְנֵיךְ" פִּירוּשׁוֹ לְהַשִּׁיב אֶת הַנִּיּוּצוֹת לְמִצְבָּם בִּשְׂרָשֶׁם: שֶׁחִיּוֹתָם תִּשׁוּב וְתִתְאָחַד עִם מְקוֹרָהּ בְּאוֹר אֵין סוֹף. מִשֶּׁם יִימָשְׁכוּ לְאַחֵר מִכֵּן שְׁפַע חֹדֶשׁ וְהָאָרֶה חֹדֶשׁ.

קטע 8 • 141

ריח ניחוח

14 וְזֶהוּ עֲנִיֵּן כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁבִּשְׁעֵי [שִׁבְשֻׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה] בְּרוּךְ אַתָּה שְׁיוֹבֵרְךָ וְיוֹמֶשֶׁךְ הַמִּשְׁכָּה וְהָאָרֶה חֹדֶשׁ מְאוֹר אִ"ס בִּ"ה לְבַחֲיִנַת דַּעַת וְתִשׁוּבָה וְסִלִּיחָה כּו'.¹⁴³

זֶהוּ עֲנִיֵּינָן שֶׁל כָּל הַבְּרָכוֹת בְּתַפִּילַת שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה, "בְּרוּךְ אַתָּה": שֶׁתִּתְבָּרַךְ וְתִימָשֶׁךְ הַמִּשְׁכָּה וְהָאָרֶה חֹדֶשׁ מְאוֹר אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא לְבַחֲיִנַת דַּעַת, תִּשׁוּבָה וְסִלִּיחָה וְכו'.

כָּל בְּרָכָה בְּתַפִּילַת שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה פּוֹתַחַת בְּמִילִים "בְּרוּךְ אַתָּה". פִּירוּשׁ הַדָּבָר הוּא בְּקֶשֶׁה שֶׁאוֹר חֹדֶשׁ יִתְבָּרַךְ — כְּלוּמָר, יִימָשֶׁךְ — מְאוֹר אֵין סוֹף אֶל עֲנִיֵּינָהּ שֶׁל אוֹתָהּ בְּרָכָה: דַּעַת, תִּשׁוּבָה, סִלִּיחָה וְשֶׁאֵר הָעֲנִיֵּינִים.

וְזֶהוּ עֲנִיֵּן שֶׁנֶּאֱמַר רִיחַ נִיחוּחִי¹⁴³ לְשׁוֹן נַחוֹת דְּרָגָא¹⁴⁴ וּפִי שֶׁעַל יְדֵי שִׁיקְרִיב לַחֲמִי לְאִשִּׁי הִיא עוֹלָה לְרִיחַ וְזֶהוּ פִירוּשׁ הַנֶּאֱמָר "רִיחַ נִיחוּחִי" — לְשׁוֹן "נַחוֹת דְּרָגָא", יְרִידָה בְּדֶרֶגָה. פִּירוּשׁ הַדָּבָר הוּא שֶׁעַל יְדֵי שִׁמְקִירִיבִים אֶת "לַחֲמִי לְאִשִּׁי", הוּא עוֹלָה כְּרִיחַ;

הַפְּסוּק מְכַנֶּה אֶת הַקֶּרְבֵּן "רִיחַ נִיחוּחִי", וְהַמִּילָה "נִיחוּחַ" קְשׁוּרָה לְבִיטּוֹי "נַחוֹת דְּרָגָא", יְרִידָה בְּדֶרֶגָה. הַקֶּרְבֵּן "לַחֲמִי לְאִשִּׁי" מַעֲלָה אֶת הַקֶּרְבֵּן כְּרִיחַ.

שִׁיחִיה נַחַת רוּחַ לִפְנֵינוּ¹⁴⁵ יְתִי כִּמְאֵן דֹּאֲרִיחַ רִיחָא וְאִזִּי יִהְיֶה בִּבְחִינַת נִיחוּחִי דִּהְיִינוּ לְהִיּוֹת נַחוֹת דְּרָגָא לְתַתָּא לְהַשְׁפִּיעַ שְׁפַע טוֹבוֹ וְאוֹרוֹ כִּנ"ל.

כְּדֵי שִׁיחִיה נַחַת רוּחַ לִפְנֵינוּ יְתִי, כִּמוּ מִי שֶׁנִּהְיֶה מְרִיחַ טוֹב. וְאִזִּי תִהְיֶה כְּחִינַת "נִיחוּחִי" — כְּלוּמָר, יְרִידָה בְּדֶרֶגָה לְמַטָּה, כְּדֵי לְהַשְׁפִּיעַ אֶת שְׁפַע טוֹבוֹ וְאוֹרוֹ, כִּפִּי שֶׁהוֹסֵבֵר לְעֵיל.

הַרִיחַ גּוֹרֵם לְהִי נַחַת רוּחַ, כִּמוּ שֶׁאָדָם נִהְיֶה מְרִיחַ טוֹב; וּבִתְגוּבָה הוּא "יּוֹרֵד דְּרָגָה" כְּדֵי לְהַשְׁפִּיעַ לְמַטָּה מִטּוֹבוֹ וּמְאוֹרוֹ.

וזהו ניחוחי ניחוח שלישי כאלו ממשיכין אותו כביכול בעצמו למטה להיות שורה ומתגלה בתחתונים בבחינת גילוי כו'.

וזהו "ניחוחי": [כלומר], "ניחוח שלי", כאילו מושכים אותו עצמו, כביכול, למטה, כדי שישרה ויתגלה בתחתונים בגילוי וכו'.

המילה "ניחוחי" מסתיימת במילה "שלי": הירידה היא של ה' עצמו, כביכול, כדי שישרה ויתגלה בתחתונים. המילים המודפסות "ניחוח שלי" נקראות "ניחוח שלי ש", כלומר "הניחוח שלי, ש...".

(ובזה יובן ג"כ מ"ש אדם כי יקריב מכם קרבן¹⁴⁶ כו' דה"ל [דהוה ליה למימר] אדם מכם כי יקריב כו' וכמ"ש במ"א¹⁴⁷ אלא כי פ"י אדם קאי על התורה רמ"ח מ"ע [מצות עשה] הם בחינת רמ"ח אברין כו' (ובכך יובן גם מה שנאמר: "אדם כי יקריב מכם קרבן" וכו'; שהרי היה צריך לומר "אדם מכם כי יקריב" וכו', כפי שמוסבר במקום אחר. אלא פירוש הדבר הוא ש"אדם" מתייחס לתורה: רמ"ח מצוות עשה הן בחינת רמ"ח איברים וכו';

הערת אגב על הפסוק "אדם כי יקריב מכם קרבן": סדר המילים נראה תמוה, שכן היה צפוי להיכתב "אדם מכם כי יקריב". התשובה היא ש"אדם" כאן פירושו תורה, שרמ"ח מצוות העשה שבה הן רמ"ח איברים של "אדם" העליון.

ועל ידי זה כי יקריב מכם מן הבהמה כו' שעל ידי זה נמשך הכח לברר נה"ב [נפש הבהמית] כי אדם בחינת תורה שם מ"ה [שם מ"ה] מברר ב"ן [שם ב"ן] בחי' בהמה כו'

ועל ידי זה "כי יקריב מכם מן הבהמה" וכו': באמצעות כך נמשכת הכוח לברר את הנפש הבהמית. שכן אדם הוא בחינת תורה, שם מ"ה (45), המברר את ב"ן (52), בחינת בהמה וכו';

באמצעות התורה — "אדם" — מתקיים "כי יקריב מכם מן הבהמה": נמשכת הכוח לברר את הנפש הבהמית. "אדם" עולה בגימטריה מ"ה (45), השם המברר את ב"ן (52), שגם הוא הגימטריה של "בהמה".

וכדלעיל בפ"י ונתנו ה' אלקיך בידך¹⁴⁸ ועמ"ש בפ' יתרו בד"ה בחדש השלישי ולכן כל הקרבנות היו במשכן או במקדש דוקא שבו השראת אור א"ס שם מ"ה [שם מ"ה] מברר ב"ן [שם ב"ן] כו':¹⁴⁹

כפי שהוסבר לעיל בפירוש "ונתנו ה' אלקיך בידך"; וראו גם מה שנכתב בפרשת יתרו, במאמר המתחיל "בחודש השלישי". לכן כל הקרבנות הוקרבו דווקא במשכן או במקדש, שבהם שורה אור אין סוף: שם מ"ה מברר את ב"ן (וכו').

הדברים תואמים לפירוש שניתן לעיל לפסוק "ונתנו ה' אלקיך בידך". זו גם הסיבה שאפשר היה להקריב קרבנות רק במשכן או במקדש, שבהם שרה אור אין סוף: שם מ"ה מברר את ב"ן.

בעבודה

התפילה היא מלחמה יומיומית. בכל יום האדם מתבונן בביטול של המלאכים לפני ה', כדי שהאש שלמעלה תבעיר את נפשו הבהמית ותהפוך את תאוותה לאהבה; הוא מתעסק בתענוגי העולם רק "בקרירות"; הוא מאזן בין האהבה שרצה אל ה' ובין היראה שחוזרת לקבל את מלכותו למטה; והוא נשען על עזרת ה', הנמשכת על ידי לימוד התורה וקיום המצוות בפועל.

שאלות לשיחה

1. מדוע המאמר מסביר את התפילה באמצעות הקרבנות, ומה באדם מקביל לבהמה שעל המזבח?
2. אם לתאוות הנפש הבהמית יש שורש קדוש, מדוע צריך "לאכלה ולשרפה"? מה פירוש להפוך אותה "מן הקצה אל הקצה"?
3. כיצד הסברו של המאמר לימיו הקצובים של האדם מבהיר מדוע התפילה צריכה להיות בכל יום?
4. כיצד משמשים "רצוא ושוב" של המלאכים דגם לאהבה וליראה בעבודת האדם?
5. באיזה מובן לימוד התורה נעלה יותר, ובאיזה מובן המעשה נעלה יותר, וכיצד שניהם עוזרים לאדם "לשכות את שכיו"?

הערות

פסקה 1

1 כי תצא

זוהי הנחת המאמר של אדמו"ר האמצעי, ולצדה ביאור נוסף בכרך השני. קה"ת מצטטת אותה בכמה הערות מאוחרות יותר, שבהן הדברים מנוסחים בפירוט רב יותר מן הנוסח הנדפס.

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בסה"מ תקס"ב ע' רסו. ושם ע' רסט. וח"ב ע' תרפח — ביאור. באוה"ת פ' כי תצא ע' תתפב קיצורים (ובע' תתפג הביאור). וראה שם ע' תתע. ראה גם סידור כג, ב ד"ה אשר לקחתי מיד האמורי. חלק מהמאמר עד אמצע סעי' ג, נמצא בשינויים והוספות בסה"מ תרכ"ט (הוצאת תשנ"ב) ע' רפב.

2 כי תצא למלחמה

דין "אשת יפת תואר" פותח בפסוק זה על יציאה למלחמה. המאמר מפרש אותו כמלחמה הפנימית שבתפילה, ובהמשך מפרש כל אחד מביטוייו כשלב במלחמה זו.

Deuteronomy 21:10 דברים כ"א:י

כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וְנָתַנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׂבִי:

When thou goest forth to battle against thine enemies, and the L-RD thy G-d delivereth them into thy hands, and thou carriest them away captive

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כא, י.

3 איתא בזהר

גם שם מצטט אדמו"ר הזקן את הזוהר הזה: העמל שבתפילה — התבוננות בגדולת ה' וסילוק הרצונות הזרים של הנפש הבהמית מן הלב — הוא "מלחמה גדולה עם היצר". שכן "שעת התפילה היא שעת קרב". רק לאחר שאדם מכניע בתפילה את גופו ואת נפשו הבהמית הוא יכול להמשיך אלקות לעולם.

Zohar III, 243a זח"ג רמג, א

הערת קה"ת

ועי' לעיל בלק (עב, א) [כ]. וראה זח"ג רמג, א. וראה לעיל פ' נשא כו, ב.

4 שעת צלותא שעת קרבא

הזוהר (רעיא מהימנא, פינחס) מתאר את התפילה כמלחמה, "קרבא דצלותא" (מלחמת התפילה). אדמו"ר הזקן מביא את האמירה "שעת צלותא שעת קרבא" (שעת התפילה היא שעת מלחמה) כמפתח להבנת הפסוק הפותח.

Zohar, Pinchas 85:572-87:582 ספר הזוהר, פינחס פ"ה:תקע"ב-פ"ז:תקפ"ב

5 אשר לקחתי מיד האמורי

יעקב אומר ליוסף שהוא נותן לו חלק "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי". כלי הנשק של יעקב מתפרשים כתפילה.

Genesis 48:22 בראשית מ"ח:כ"ב

וְאָנֹכִי נָתַתִּי לְךָ שְׂכָם אֶחָד עַל־אֹחִיךָ אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי בְּחַרְבִּי וּבְקֶשֶׁתִּי:

Moreover I have given to thee one apportion above thy brethren, which I took out of the hand of the Amorite with my sword and with my bow

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מח, כב.

6 ות"א בצלותי ובבעותי

הגמרא שואלת כיצד יכול היה יעקב לקחת דבר בחרב ובקשת, בשעה שהכתוב אומר "כי לא בקשתי אבטח", ומשיבה: "חרבתי" היא תפילה ו"קשתי" היא בקשה.

Bava Batra 123a:6 בבא בתרא קכ"ג א:ו

וְאֹמַר: "וְאָנֹכִי נָתַתִּי לְךָ שְׂכָם אֶחָד עַל אֹחִיךָ, אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי בְּחַרְבִּי וּבְקֶשֶׁתִּי" – וְכִי בְּחַרְבּוֹ וּבְקֶשֶׁתוֹ לָקַח?! וְהֲלֹא כָּכָר נֶאֱמַר: "כִּי לֹא בְּקֶשֶׁתִּי אֶבְטַח, וְחַרְבִּי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי!" אֲלֹא "חַרְבִּי" – זֶה תַּפְלָה, "קֶשֶׁתִּי" – זֶה בְּקֶשֶׁה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

באוה"ת פ' תצא ע' תתע מציינ ש"כ"ה בגמרא ב"ב כג, א וברש"י ברכות ה, א שיעשה מלחמה עם היצה"ר ע"ש. וראה שם ע' תתעג סעי' ד ואילך בביאור הפסוק אשר לקחתי מיד האמורי.

7 הערת קה"ת מפנה ל:Deuteronomy 20:1 למילים האלה.

Deuteronomy 20:1 דברים כ':א

כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וְרָאִיתָ סוֹס וָרֶכֶב עִם רַב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי־ה' אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶה מִצְרָיִם מִצֶּרֶת:

When thou goest forth to battle against thine enemies, and seest horses, and chariots, and a people more than thou, thou shalt not be afraid of them; for the L-RD thy G-d is with thee, who brought thee up out of the land of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 בצלותי ובבעותי

תרגום אונקלוס מתרגם "בחרבי ובקשתי" כ"בצלותי ובבעותי" (כתפילתי ובבקשתי), ומכאן שמלחמתו של האב הייתה תפילה.

Onkelos Genesis 48:22 תרגום אונקלוס על בראשית מ"ח:כ"ב

וְאֵנָּה יְהִיבִית לְךָ חוֹלֶק חֵד יְתִיר עַל אֹחִיךָ דִּי נְסִיבִית מִיָּדָא דְאֱמֹרָאָה בְּצִלּוֹתִי וּבְקֻעוֹתִי:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

פסקה 2

9 תפלות כנגד תמידין תקנום

רבי יהושע בן לוי מלמד שהתפילות נקבעו כנגד קרבנות התמיד. המאמר מבסס על כך את כל הסברו לתפילה.

Berakhot 26b:4 ברכות כ"ו ב:ד'

איתמר, רבי יוסי ברבי חנינא אמר: תפלות אבות תקנום. רבי יהושע בן לוי אמר: תפלות כנגד תמידין תקנום.

It has been reported : R. Jose b. R. Hannina said : The Patriarchs instituted the Tefillot. R. Joshua b. Levi said: The

בתרגום אונקלוס לפסוק זה כדי לקשור בין האדם לדיבור.

Genesis 2:7 בראשית ב':ז

וַיִּצְרֶה ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם עָפָר מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נְשָׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man became a living soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, ז.

14 לרוח ממללא

אונקלוס מתרגם "נפש חיה" כ"רוח ממללא". הדיבור הוא סימנו של האדם, ו"רוח" היא גם היסוד של האוויר.

Onkelos Genesis 2:7 תרגום אונקלוס על בראשית ב':ז

וַיִּבְרָא יְיָ אֱלֹקִים יֵת אָדָם עָפָרָא מִן אֲדָמָתָא וַנִּפַּח בְּאַפּוּהִי נְשָׁמָתָא דְחַיִּי וַיְהִי בְּאָדָם לְרוּחַ מְמַלְלָא:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

15 ובחיי אש שלמעלה

הקטע הזה על האש שלמעלה מצוטט באור התורה על ויקרא, שם הצמח צדק דן בו בהרחבה.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת ויקרא כרך ד ע' אעב ע"ש.

16 פני אריי ופני שור

בחזון המרכבה של יחזקאל, לכל אחת מהחיות היו פני אדם, פני אריה לימין, פני שור לשמאל ופני נשר. האריה והשור הם השורש של הנפש הבהמית ושל האש שלמעלה.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א':י

וּדְמוּת פָּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֲלֵהֶימִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־שׁוֹר מִהִשְׁמָאוֹל לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־נֶשֶׁר לְאַרְבַּעַתָּם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, י.

פסוקה 3

17 אריי דאכיל קורבנין

הוזהר מספר שכאשר ישראל הקריבו קורבנות, דמות של אריה הייתה יורדת מלמעלה ונראית רובצת על המזבח ואוכלת את הקורבנות. זוהי האש שלמעלה בדמות האריה שבמרכבה.

Zohar I, 6b זח"א ו, ב

Zohar II, 278a זח"ב רעה, א

Zohar III, 17a זח"ג יז, א

הערת קה"ת

זח"א ו, ב. זח"ב רעה, א. זח"ג יז, א. ריא, א. "וענין אריי דוקא ולא שור, להיות כי האריי הוא להימין וכל מיתוק גבורות הוא התכללות השמאל בימין" — סה"מ תקס"ב ע' רסו.

Tefillot were instituted to correspond with the continual sacrifices.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות כו, ב. "ודוגמת התפלה היי הקרבן בזמן בהמ"ק וממנו יובן ענין התפלה" — סה"מ תקס"ב ע' רסו.

10 את קרבני לחמי

ציווי קרבן התמיד: "קרבני לחמי לאשי... ריח ניחוחי". בסוף המאמר חוזרים למילים האחרונות של הפסוק, "ריח ניחוחי".

Numbers 28:2 במדבר כ"ח:ב

צו את־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבְּנֵי לַחֲמֵי לְאִשֵּׁי רֵיחַ נִיחֻחִי תִשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְמוֹעֲדוֹ:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כח, ב.

11 שתרד אש מן השמים ותאכל את העולה

כחנכות המשכן יצאה אש מלפני ה' ואכלה את העולה שעל המזבח. זוהי "אש מן השמים" שהמאמר מתאר.

Leviticus 9:24 ויקרא ט:כ"ד

וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַחֲלָבִים וַיֵּרָא כָּל־הָעָם וַיִּרְאוּ וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם:

And there came forth fire from before the L-RD, and consumed upon the altar the burnt-offering and the fat; and when all the people saw it, they shouted, and fell on their faces.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Yoma 21b:5-6 יומא כ"א ב:ה-ו'

כִּי קָא אָמְרִינוּ — בְּדִהְיֹוט. דְּתַנֵּי: "וַנִּתְּנוּ בְנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ", אִף עַל פִּי שְׂאֵשׁ יוֹרֶדֶת מִן הַשָּׁמַיִם, מְצֹנָה לְהִבְיָא מִן הַהֲדִיּוֹט. רְבוּצָה כְּאֵרִי, וְהַתְּנִיָּא, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא סְגֹן הַכֹּהֲנִים: אֲנִי רְאִיתִיהּ, וְרְבוּצָה כְּלָלִי! לֹא קִשְׁיָא: כָּאן — בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן, כָּאן — בְּמִקְדָּשׁ שֵׁנִי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar III, 211a זח"ג ריא, א

הערת קה"ת

ראה ויקרא ט, כד. וראה יומא כא, ב. זח"ג ריא, א.

12 דצח"מ הם כנגד ד' בחי' ארמ"ע

הסבר מקביל ל"לחמי לאשי": העפר הוא הדומם, המים הם הצומח, האש היא החי והרוח היא האדם המדבר; אש קרבן הבהמה שלמטה נכללת באש היורדת מלמעלה. בדומה לכך, בתפילה נזכרת בברכת יוצר אור התלבושות של המלאכים, כדי להצית את אש הנפש הבהמית עצמה.

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' פנחס עה, ד.

13 ויהי האדם לנפש חי

כאשר ה' נפח באדם נשמת חיים, "ויהי האדם לנפש חיה". המאמר משתמש

18 אריה דאכיל קרבנין

כאן הזוהר מדבר על "אריה של אש" היורד ואוכל את הקורבנות, כפי שהאש שלמעלה שרפה את האיברים שעל המזבח.
Zohar, Vayikra 40:278-41:285 ספר הזוהר, ויקרא מ':ער"ח-מ"א:רפ"ה

19 פני אריה פני שור

פני האריה מימין ופני השור משמאל לחיות שבמרכבת יחזקאל — השורש הקדוש של הנפש הבהמית.
Ezekiel 1:10 יחזקאל א':י'
וְדֹמוֹת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל־הֵמִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־שׁוֹר מִהַשְּׂמֹאֵל לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־נֹשֶׁר לְאַרְבַּעַתָּם:
As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; and they four had also the face of an eagle.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20 אש אוכלה אש

הגמרא מונה שישה סוגי אש, ובהם "אש אוכלת אש" — אש השכינה. האש שלמעלה אוכלת את האש התחתונה של התאוה.
Yoma 21b:5-6 יומא כ"א ב:ה'ו'
כִּי קָא אָמְרִינן — בְּדִהְיֹוט. דְּתַנִּי: "וְנִתְּנוּ בְּנֵי אֱהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ", אֲףֹ עַל פִּי שְׂאֵשׁ יוֹרֶדֶת מִן הַשָּׁמַיִם, מְצֹנָה לְהִבְיֵא מִן הַהֲדִיּוֹט. רְבוּצָה פְּאֵרִי. וְהַתַּנִּי, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא סָגַן הַכֹּהֲנִים: אֲנִי רְאִיתִיהּ, וּרְבוּצָה כְּכֹלֵב! לֹא קִשְׁיָא: כָּאן — בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן, כָּאן — בְּמִקְדָּשׁ שֵׁנִי.
William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

21 ברשפי אש שלהבת

"רשפי רשפי אש, שלהבת י"ה" נאמר על אהבה שהיא "עֶזְרָה כְּמוֹת". זוהי האהבה שאלהי יי' להפוך את אש התשוקה.
Song of Songs 8:6 שיר השירים ח':ו'
שִׁימֵנִי כְּחֹתֶם עַל־לִבִּי כְּחֹתֶם עַל־רֹעֶה כִּי־עֶזְרָה כְּמוֹת אֶהְיֶה קֶשֶׁה כְּשֹׂאֵל קִנְאָה רֶשֶׁפִּיָּה רֶשֶׁפִּי אֵשׁ שִׁלְהֶבֶתֶיהָ:
Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm;
For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave;
The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 ולהפך מהיפך . . שלהבת לדבקה באלקים חיים

קונטרס העבודה מסביר שהכוונה כאן היא להתבוננות, בברכות קריאת שמע, בביטול המלאכים, שהוא "האש שלמעלה" של הנפש הבהמית; ואילו המאמר על הנסכים עוסק באש של הנפש האלקית.
הערת קה"ת
הכוונה בהתבוננות בדברכות ק"ש בביטול המלאכים שזהו בחינת אש שלמעלה דנה"ב כו' וכמ"ש מזה בדרוש יו"ט של ר"ה רס"ו. ומ"ש בד"ה כפי נסכים זהו בחי' האש דנה"א. וכ"ה בד"ה ונקדשתי פ"ה — קונטרס העבודה סעי' ד' (ע' 26).

23 (ועמ"ש בפי נסכים בפי שלח

המאמר על הנסכים מסביר שאש ירדה מן השמים על המזבח, ושאותו דבר מתרחש גם בקריאת שמע: האדם מורכב מארבעת היסודות, שהאש היא

אחד מהם, והשרפים, העשויים מיסוד האש האלקי, בוערים תמיד משום שהם משיגים רק את הארת השכינה המחיה אותם.
הערת קה"ת
לעיל פ' שלח מ, ב.

24 ככ"י יצרו של אדם מתגבר

"יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום... ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו, אינו יכול לו". חלקו השני של מאמר זה מצוטט בהמשך המאמר.
Kiddushin 30b:7 קידושין ל' ב:ז'
וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֹוִי: יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְּגַבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם וּמִבְּקוֹשׁ הַמִּיתוֹ, שְׁנֵאָמַר: "צוּפָה רָשָׁע לְצַדִּיק וּמִבְּקוֹשׁ לְהַמִּיתוֹ", וְאִלְמָלָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹזְרוֹ אֵין יָכוֹל לוֹ, שְׁנֵאָמַר: "אֱלֹקִים לֹא יַעֲזֹכְנוּ בְּיָדוֹ".
William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
הערת קה"ת
סוכה נב, סע"א. קידושין ל, ב.

25 בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו

דברי רבי יצחק שיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום; לכן יש צורך בתפילה, שהיא המאבק היומיומי, בכל יום.
Sukkah 52a:12-13 סוכה נ"ב א:י"ב-י"ג
אָמַר אֲבִי: אִי מֵאֵן דְּסָנִי לִי הָהָא, לֹא הָהָא מְצִי לְאוּקוּמִי נִפְשִׁיהָ. אֲזַל תְּלֵא נִפְשִׁיהָ בְּעִיבּוּרָא דְדִשָּׂא וּמְצָטֵר. אֲתָא הָהּוּא סָבָא, תְּנָא לָקָה: כָּל הַגְּדוֹל מִחֲבִירוֹ — יִצְרוֹ גְּדוֹל הֵימְנוּ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְּגַבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם, שְׁנֵאָמַר: "רַק
Abaye said: If that had been I could not have restrained myself. He went and leaned in deep anguish against a doorpost, when a certain old man came up to him and taught him: The greater the man, the greater his Evil Inclination. R. Isaac stated: The [Evil] Inclination of a person grows stronger within him from day to day, as it is said, "Only
William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

26 ימים יוצרו

"הימים עוצבו, ולא אחד מהם [חסר]": ימיו של אדם נוצרים ונמנים מראש.
Psalms 139:16 תהילים קל"ט:ט"ז
גָּלְמִי רָאוּ עֵינַיָה וְעַל־סִפְרָךְ כָּלֶם יִכְתְּבוּ יָמִים יִצְרוּ וְלוֹ אֶחָד בָּהֶם:
Thine eyes did see mine unformed substance, And in Thy book they were all written— Even the days that were fashioned, When as yet there was none of them
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, טז.

27 שיש מספר וקצבה לשני חיי האדם

שם מסביר אדמו"ר חזקן ששנות חייו של אדם ניתנות במספר ובמידה — לזה שבעים ולזה שמונים — לפי מידת הביטול וההפיכה מרע לטוב שעליו לעשות. בכל יום הוא מברר חלק אחד, עד שבשנות חייו הוא משלים את המשמיה שלשמה ירדה נשמתו.
הערת קה"ת
ראה לעיל לג, ג.

28 ימי שנותינו בהם

"ימי שנותינו בהם שבעים שנה". משך החיים הקבוע נקבע לצורך עבודתה

של הנפש הבהמית.

Psalms 90:10 תהילים צ"י:

יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ כְּהָם שְׁבָעִים שָׁנָה וְאֵם בְּגִבּוֹרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרִהָבָם עֲמַל וְאָנוּ כִּי־נָז חַיֵּשׁ וְנִצָּפָה:

The days of our years are threescore years and ten, Or even by reason of strength fourscore years; Yet is their pride but travail and vanity; For it is speedily gone, and we fly away

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צ, י. ראה פיי הפסוק לעיל פ' בחקותי מז, ג.

29 כי הנשמה אינה צריכה תיקון לעצמה

שם מסביר אדמו"ר חזקן מדוע הנשמה אינה זקוקה לתיקון לעצמה: הנשמה היא מעולם האצילות, שהוא לאחר התיקון, ואילו העולמות בריאה, יצירה ועשייה הם הזקוקים לתיקון.

הערת קה"ת

נסמן לעיל לג, ד. חלק מכאן נעתק באוה"ת נ"ך כרך א ע' תשג.

30 והיא נצחית

שם מסביר אדמו"ר חזקן שהמחשבה היא נצחית כמו הנשמה עצמה, ואילו העולמות, שנבראו בדיבור, הם בעלי משך זמן קצוב. הנשמות, ש"עלו במחשבה", היו קיימות עוד לפני הבריאה, כפי שאומר המדרש על הפסוק "עם המלך במלאכתו ישבו שם".

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' בהר מא, ב. וראה סה"מ תקס"ב ע' רסט. ובאוה"ת פ' בהר ע' תתק ואילך. המשך תערי"ב פרק פח בענין קיום עצמי.

המדרש אומר שה' נמלך בנשמות הצדיקים כשברא את העולם, ומפרש את הפסוק: "עם מלך מלכי המלכים במלאכתו". הנשמות קדמו לבריאה וקשורות לה עצמו.

31

Bereshit Rabbah 8:7 בראשית רבה ח':ז'

רבי יהושע דסכנין בשם רבי שמואל אמר: בנפשותן של צדיקים נמלך, הדא הוא דכתיב (ד"ה א ד): המה היוצרים ויושבי נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו ישבו שמה. המה היוצרים, על שם וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה. יושבי נטעים, על שם ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם. וגדרה, על שם (ירמיה ה) אשר שמתני חול גבול לים. עם המלך במלאכתו ישבו, עם המלך מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ישבו נפשות של צדיקים, שבהן נמלך הקדוש ב"ה וברא את העולם:

Rabbi Yehoshua of Sikhnin said in the name of Rabbi Shmuel: He consulted with the souls of the righteous. That is what is written: "They are the potters and the inhabitants of Neta'im and Gedera; they dwelled there with the king for his works" (I Chronicles 4:23). "They are the potters [hayotzer-im]" - alluding to: "the L-rd G-d formed [vayitzer] man of dust from the ground" (Genesis 2:7). "Inhabitants of Neta'im" - alluding to: "the L-rd G-d planted [vayita] a garden eastward in Eden" (Genesis 2:8). "And Gedera" - after

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

32 עם המלך במלאכתו ישבו שם

הפסוק מדבר על בעלי מלאכה ש"ישבו שם עם המלך במלאכתו". המדרש מפרש זאת על הנשמות היושבות עם ה'.

I Chronicles 4:23 דברי הימים א ד':כ"ג

הָמָּה הַיּוֹצְרִים וַיֵּשְׁבוּ נְטָעִים וּגְדֵרָה עִם־הַמֶּלֶךְ בַּמְּלָאכָתוֹ יֵשְׁבוּ שָׁם:

These were the potters, and those that dwelt among plantations and hedges; there they dwelt occupied in the king's work

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 ברכות בראשית פ"ה

אור התורה מביא את דברי המדרש במלואם: "עם המלך, מלך מלכי המלכים, ישבו נשמותיהם של צדיקים, שבהם נמלך הקדוש ברוך הוא וברא את העולם".

הערת קה"ת

הלשון באוה"ת נ"ך כרך א ע' תשג "עם המלך מלכי המלכים ישבו נפשות של צדיקים שבהן נמלך הקב"ה וברא את העולם".

34 ובמדרש רות פ"ב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

הענין כמו בבר"ר הגי'ל.

35 ועל דמות הכסא

מעל המרכבה ראה יחזקאל כיסא, ועליו "דמות כמראה אדם". זהו שורש הנפש האלקית, למעלה מפני החיות הנושאות את הכיסא.

Ezekiel 1:26 יחזקאל א':כ"ו

וּמִמַּעַל לָרִקְעַי אֲשֶׁר עַל־רֹאשִׁי כְּמִרְאָה אֶבֶן־סַפִּיר דְּמוּת כֶּסֶף וְעַל דְּמוּת הַכֶּסֶף דְּמוּת כְּמִרְאָה אָדָם עָלָיו מְלֻמָּעָה:

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, כו.

36 ורוח האדם היא העולה

קהלת מבחין בין רוח האדם, העולה למעלה, לבין רוח הבהמה, היורדת לארץ. המאמר מיישם זאת על שתי הנפשות ועל שורשיהן.

Ecclesiastes 3:21 קהלת ג':כ"א

מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמַעַל וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה לְאַרְצָה:

Who knoweth the spirit of man whether it goeth upward, and the spirit of the beast whether it goeth downward to the earth?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ג, כא.

37 והארץ הדום רגלי

"השמים כסאי והארץ הדום רגלי". "הארץ" שממנה באה רוח הבהמה היא "ההדום" העליון הזה.

Isaiah 66:1 ישעיהו ס"ו:א'

כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כֶּסֶף וְהָאָרֶץ הָדָם רִגְלֵי אִיִּזָּה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ־לִי וְאִיִּזָּה מְקוֹם מְנוּחָתִי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto Me? And where is the place that may be My resting-place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י סו, א. באוה"ת נ"ך כרך א ע' תשג נוסף "ע' בד"ה והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ספ"ד" [לקמן דרושים לר"ה נט, ב].

38 ועיין ברכות פרשה ח ובמדרש רות פ"ב

התמליל מסביר את ההפניה: הקדוש ברוך הוא נמלך בנשמותיהם של צדיקים כשברא את העולם, כפי שאומר המדרש על פסוק זה; העניין נידון שם בהרחבה.

הערת קה"ת

"פ"י שנמלך הקב"ה בנשמות הצדיקים כשברא את העולם כנז' במדרש על פסוק זה" — סה"מ תקס"ב ע' רסו. ע"ש באריכות.

39 וגבוה מעל גבוה

"כי גבוה מעל גבוה שומר". הביטוי מתאר את שורשה של רוח האדם, שהולך ומתרומם בלי הרף.

Ecclesiastes 5:7 קהלת ה:ז

אִם-עֲשֶׂה רֶשַׁע וְגָזַל מִשְׁפָּט וְצָדֵק תִּרְאֶה בְּמִדְיָנָה אֲלִי-תִתֶּמָּה עַל-הַחֲפֹץ כִּי גָבַהּ מֵעַל גְּבוֹהָ שֹׁמֵר וּגְבוּהִים עֲלֵיהֶם:

If thou seest the oppression of the poor, and the violent perverting of justice and righteousness in the state, marvel not at the matter; for one higher than the high watcheth, and there are higher than they.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ה, ז.

40 והרוח תשוב

"והרוח תשוב אל ה' אשר נתנה". אדמו"ר הזקן מפנה להסברו על פסוק זה במאמר על האינו.

Ecclesiastes 12:7 קהלת י"ב:ז

וְיָשָׁב הָעָפָר עַל-הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל-הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נָתַנָּה: And the dust returneth to the earth as it was, and the spirit returneth unto G-d who gave it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 בד"ה האינו השמים

המאמר "האינו השמים" מסביר את התשובה כ"והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה", ואת הנשמה כרוח שה' "נפח" באדם, ונעשתה דבר נפרד העומד בפני עצמו, כמו רוח היוצאת מן הפה.

הערת קה"ת

לקמן פ' האינו עא, ג ואילך.

42 אלא מספר חיי האדם ניתן להתלבש

קה"ת מפנים לשם לדיון מקביל בנקודה זו, במאמר של הרבי הרש"ב.

הערת קה"ת

ראה ד"ה החלצו — תרנ"ט ע' סב.

43 כפי בחקותי בד"ה מבוואר בע"ח

מאמר זה, המביא את דברי עץ חיים, מסביר את הצלם (הנפש השכלית) המצטרף לנפש האלקית ולנפש הבהמית כדי לברר את מה שצריך בירור, וכן שלכל אדם ניתנות שבעים שנה, לפי מידתו, לצורך בירור זה.

הערת קה"ת

לעיל בחקותי מז, ג.

44 "יסודותי בהררי קודש". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי הזה כדי לתאר את

שורשה הנעלה של הנפש הבהמית במרכבה.

Psalms 87:1 תהילים פ"ז:א

לְבִנְיָקָרַח מִזְמוֹר שִׁיר יִסּוּדוֹתַי בְּהַרְרֵי-קָדֶשׁ:

A Psalm of the sons of Korah; a Song. His foundation is in the holy mountains

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 הערת קה"ת מפנה לזohar, Balak 45:478 למילים האלה.

Zohar, Balak 45:478 ספר הזהר, בלק מ"ה:תע"ח

46 מדרש רות מביא אותו פירוש: "עם מלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא, ישבו נשמות הצדיקים, שבהן נמלך וברא את עולמו".

Ruth Rabbah 2:1 רות רבה ב:א

רְבִי סִימּוֹן בְּשֵׁם רְבִי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי וְרְבִי חֲמַאי אֲבֹי דְרַבִּי הוֹשֶׁעַ בְּשֵׁם רְבִי לֹא נָתַן דְּבָרֵי הַיָּמִים אֶלָּא לְהַדְרִישׁ, הֵדָא הוּא דְכָתִיב (דְּבָרֵי הַיָּמִים א ד, כא): בְּנֵי שִׁלָּה בֶן יְהוּדָה עַר אָבִי לָכָה, אָב בֵּית דִּין שֶׁל לָכָה. וְלַעֲדָה אָבִי מֶרְשָׁה, אָב בֵּית דִּין שֶׁל מֶרְשָׁה. וּמִשְׁפָּחוֹת בֵּית עֲבֹדַת הַבֶּזֶק, זֶה רַחֵב הַזֹּונָה שֶׁהִטְמִינָה הַמֶּרְגְּלִים בְּבוּז, הֵדָא הוּא דְכָתִיב (יהושע ב, ו): וְתִטְמְנֶנּוּ בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ, אָמַר רְבִי יְהוּדָה בְּרַבִּי סִימּוֹן בְּבוֹסְמִין הֵיתָה עֲסָקָה. לְבֵית אֲשָׁבַע, שְׁנִשְׁבָּעוּ לָהּ הַמֶּרְגְּלִים, ...

Rabbi Simon in the name of Rabbi Yehoshua ben Levi and Rabbi Hama, father of Rabbi Hosea in the name of Rabbi: Chronicles was given only to be expounded; that is what is written: "The sons of Shela, son of Judah: Er, father of [avi] Lekha" (I Chronicles 4:21) - the President of the Court [Av Beit Din] of Lekha. "And Lada, father of [avi] Maresha" (I Chronicles 4:21) - the President of the Court [Av Beit Din] of Maresha. "And the families of the house of those who ... wrought

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

47 הערת קה"ת מפנה לGenesis 14 למילים האלה.

Genesis 14 בראשית י"ד

פסקה 4

48 מצווה להביא מן ההדיוט

על הפסוק "ובני אהרן הכהן יתנו אש על המזבח" לימדו חכמים: אף שאש יורדת מן השמים, מצווה להביא אש ממקור רגיל. המאמר קורא זאת כאתערותא דלתתא שמושכת את האש שלמעלה.

Eruvin 63a:15 עירובין ס"ג א:ט"ו

וְשִׁלָּא בְּפָנָיו לָא? וְהָא תַנְיָא: רְבִי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹא מֵתוּ בְנֵי אֶהֱרֹן עַד שֶׁהוּרִו הֶלְכָה בְּפָנֵי מֹשֶׁה רַבֵּן. מֵאִי דְרוּשׁ: "וְנָתַנּוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ", אָמְרוּ: אִי עַל פִּי שֶׁהָאֵשׁ יוֹרֶדֶת מִן הַשָּׁמַיִם, מִצְוָה לְהִבִּיאַ מִן הָהָדוּט.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עירובין סג, א. וש"נ.

49 ולכן תיקנו אכנה"ג

שם מסביר אדמו"ר הזקן שכאשר ישראל אומרים קדושה למטה, המלאכים אומרים "קדוש" למעלה; אתערותא דלעילא זו באה בעקבות אתערותא דלתתא. הוא מבחין בין ממלא כל עלמין, המעניק לכל עולם חיות לפי

מידתו ונמשך ממלכותו של ה' — "מלכותך מלכות כל עולמים" — ובין סובב כל עלמין.

Leviticus 2:2 ויקרא ב':ב'

וְהָבִיֵּאתָ אֶל־בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים וְקִמֵּץ מִשֶּׁם מֶלֶא קִמְצוֹ מִסֵּלֶתָהּ וּמִשְׁמֶנָּה עַל כָּל־לֶבְנָתָהּ וְהִקְטִיר הִכְהֵן אֶת־אֹפֶרֶתָהּ הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַה'

And he shall bring it to Aaron's sons the priests; and he shall take thereout his handful of the fine flour thereof, and of the oil thereof, together with all the frankincense thereof; and the priest shall make the memorial-part thereof smoke upon the altar, an offering made by fire, of a sweet savour unto the

L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה תוי"א ל, ב. לעיל ויקרא ב, ב. פי אמור לה, ב. "יש להבין מאיזה טעם מזכירים מה שהמלאכים אומרים, וכי אנחנו לא נדע השבח ההוא שהוא ית' קדוש ומובדל כו' ולמה מזכירים שבח זה בשם המלאכים דוקא, ועוד זאת יפלא מה שמזכירים ההתפעלות שלהם איך שמשמיעים ביראה דברי אלקים חיים כו' באימה ויראה כו', וכי אנחנו צריכים להתפעל מהתפעלות שלהם דוקא, הלא הנשמות גבוהות מהם כידוע" — סה"מ תקס"ב ע' רסו ע"ש הביאור שמפרש "ולכך אנו מזכירים התפעלות המלאכים דמרכבה עליונה באש של מעלה כדי שנכלל נפש הבהמית שלנו בהתפעלות אש של מעלה שבהן יועלה כעולה וקרבן שהי' נשרף ע"ג המזבח כו" ע"ש.

50 ששם נאמר ונשנה באריכות סדר המלאכים

בתנאי מופיעים אותם הדברים: כדי להביא אדם גשמי למדרגה זו תיקנו לומר תחילה את ברכת "יוצר אור", שבה נאמר ונשנה באריכות סדר המלאכים, כדי להודיע את גדולת ה' וכיצד כולם בטלים לאורו.

הערת קה"ת

ראה תניא פרק מט ובליקוט פירושים ומ"מ — היטריק שם.

51 היש מספר לגדודיו

"היש מספר לגדודיו?" הפסוק מדבר על צבאות המלאכים הרבים מספור.

Job 25:3 איוב כ"ה:ג'

הֲיֵשׁ מִסְפָּר לְגִדּוּדָיו וְעַל־מִי לֹא־יָקוּם אֹרְחוֹ:

Is there any number of His armies? And upon whom doth not His light arise?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כה, ג.

52 כדמשני בגמרא

הגמרא מיישבת בין "אלף אלפים ישמשוניה" לבין "היש מספר לגדודיו?": אלף אלפים הוא מספרו של גדוד אחד, ואילו גדודיו הם בלי מספר.

Chagigah 13b:12 חגיגה י"ג ב:י"ב

כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "אֶלֶף אֲלָפִין יִשְׁמְשׁוּנִיה וְרַבּוּ רַבְּבֵי קְדָמוּהִי יְקוּמוּן", וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "הֲיֵשׁ מִסְפָּר לְגִדּוּדָיו!" לֹא קָשִׁיָּא: כָּאֵן בְּזִמְנָא שְׁפִית הַמְקַדֵּשׁ קָיָים, כָּאֵן בְּזִמְנָא שְׁאִין בֵּית הַמְקַדֵּשׁ קָיָים, כְּבִיכּוּל שְׁנַתְמַעְטָה פְּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה יג, ב.

53 וקיומם הנמשך להם . . מבחי' שמו לבד כמו עד"מ

שם מפורש אותו משל: חיותם של כל העולמות אינה אלא אור וזיו מאת ה', כמו אור השמש שאינו משנה את השמש; והיא נקראת גם "שמו". אדם אינו

זקוק לשם לעצמו, אלא רק כדי שאחרים יוכלו לקרוא לו, ושמו אינו נוגע בעצמותו.

הערת קה"ת

ראה לקמן שה"ש יד, ג.

54 ונקרא אור א"ס ב"ה כלומר הארה ממנו בלבד . . כמ"ש במ"א

שם מסביר אדמו"ר הזקן שהבריאה אינה מחוללת שינוי בה', מפני שחיות העולמות אינה אלא הארה מעצמותו; הארה זו היא מידת מלכותו, "מלכותך מלכות כל עולמים", וכך הוא מפרש גם את המילים "יהללו את שם ה' לעולם, מלכנו".

הערת קה"ת

ראה תוי"א פז, א ובכ"מ.

55 ואומרים קדוש

השרפים קוראים זה לזה: "קדוש, קדוש, קדוש". המאמר מסביר ש"קדוש" פירושו נבדל: ה' אינו מתלבש בהם באופן גלוי.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו':ג'

הערת קה"ת

ישע"י ו, ג.

56 מלכותך מלכות כל עולמים

"מלכותך מלכות כל עולמים". חיותם של כל העולמות נובעת ממלכות ה' בלבד.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57 והיא מתפעלת ממקרי הגוף

בתנאי מוסבר שהמשל של הנשמה בגוף אינו מדויק לגמרי: נשמת האדם מושפעת ממה שמתרחש בגוף ומכאבו, משום שהיא אכן מלוכשת בנפש החיונית שבתוך הגוף; ואילו הקדוש ברוך הוא אינו מושפע כלל מאירועי העולם או משינויים המתרחשים בו.

הערת קה"ת

ראה תניא פרק מב.

58 אני ה' לא שנית

"אני הוי' לא שנית". שלא כנשמה שבגוף, ה' אינו מושפע מן העולמות שהוא מחיה.

Malachi 3:6 מלאכי ג':ו'

כִּי אֲנִי ה' לֹא שֶׁנִּיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא כִלִיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ג, ו.

59 אתה הוא קודם שנה"ע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

נוסח התפלה.

60 מלכותך מלי כ"ע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תהלים רמה, יג.

61 דבר ה' היה בלבו של ירמיהו "כאש בוערת". הביטוי מתאר את אהבתם היוקדת של המלאכים.

Jeremiah 20:9 ירמיהו כ"ט:

וְאִמַּרְתִּי לֹא־אֶזְכְּרוּ וְלֹא־אֶדְבַּר עוֹד בְּשֵׁמוֹ וְהָיָה בְּלִבִּי כָאֵשׁ בְּעֶרְתַּ עֶזְרָה בְּעֶצְמֹתַי וְנִלְאַתִּי כִּלְכֵּל וְלֹא אוֹכֵל:

And if I say: 'I will not make mention of Him, Nor speak any more in His name', Then there is in my heart as it were a burning fire Shut up in my bones, And I weary myself to hold it in, But cannot

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 5

62 מבשרי אחזה אלוה

"מבשרי אחזה אלקים": דברי איוב, המשמשים בחסידות כדי ללמוד על מידותיו של ה' מתוך מבנה האדם.

Job 19:26 איוב י"ט:כ"ו

וְאַחֵר עוֹרִי נִקְפְּרוּזָת וּמִבְשָׂרִי אֶחְזֶה אֱלֹהִים:

And when after my skin this is destroyed, Then without my flesh shall I see G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב יט, כו.

פסוק 6

63 בורא קדושים ישתבח שמך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת יוצר.

64 כי הוא צוה ונבראו

הערת קה"ת מפנה ל:Psalms 148:1 למילים האלה.

Psalms 148:1 תהילים קמ"ח:א

הַלְלוּ־יְהוָה הַלְלוּ אֶת־הַשָּׁמַיִם הַלְלוּהוּ בַּמְרוֹמִים:

Hallelujah. Praise ye the L-RD from the heavens; Praise Him in the heights

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמח, א.

65 כי הוא צוה ונבראו ויעמידם לעד לעולם

"כי הוא ציווה ונבראו, ויעמידם לעד לעולם". אדמו"ר חזק מפרש זאת כאילו הנבראים עומדים בפני עצמם, כאילו נבראו מאליהם.

Psalms 148:5-6 תהילים קמ"ח:ה-ו

יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם ה' כִּי הוּא צִוָּה וְנִבְרְאוּ: וַיַּעֲמִידֵם לְעַד לְעוֹלָם חֶקֶתָנְתָּ וְלֹא יִעָבְרוּ:

Let them praise the name of the L-RD; For He commanded, and they were created. He hath also established them for ever and ever; He hath made a decree which shall not be transgressed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66 וברוח פיו כל צבאם

"בדבר הוי' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם". הרוח היא משל לכוח שיוצא מה' בלי להתלבש במה שהוא בורא.

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נִעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל־צְבָאָם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לג, ו.

67 בדי"ה קול דודי

המאמר "קול דודי", העוסק ביציאת מצרים, שואל מדוע אוכלים מצה לפני חצות, בעוד שמלך מלכי המלכים התגלה לאחר חצות. תשובתו נפתחת מן האמירה שלפני שנברא העולם היה רק הוא ושמו, ושחיות כל העולמות היא אור וזיו ממנו בלבד.

הערת קה"ת

ראה לקמן שה"ש יד, ג.

68 ובדי"ה מי מנה

המאמר "מי מנה עפר יעקב" מסביר שהדיבור מחלק את ההבל האחד לצירופים רבים של אותיות, שהם העולמות הרבים ו"שמותיהם" של כל הנבראים, ואילו העולמות הנסתרים הם מקורותיהם.

הערת קה"ת

לעיל פי' בלק סז, ג.

69 להיות בבחי' זו שבח ותוספות

קה"ת מציינת שהרעיון הזה — שבקשתנו מביאה שבח ותוספת לבחינת מלכותו של ה' — מוסבר שם.

הערת קה"ת

נתבאר בביאורו"ו להצ"צ כרך ב' ע' תתפס.

70 סדי"ה ביום השמיני שלח

המאמר "ביום השמיני שלח את העם", מתוך מאמרי לקוטי תורה לשמיני עצרת, שאל סופו מפנה כאן אדמו"ר חזק.

הערת קה"ת

לקמן דרושים לשמע"צ.

פסוק 7

71 הם בבחי' רצוא ושוב

"והחיות רצוא ושוב, כמראה הבזק". מכאן מקורו של המונח רצוא ושוב.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א':יד

וְהַחַיִּוֹת רָצוּא וְשׁוּב כְּמֶרְאֵה הַבֶּזֶק:

And the living creatures ran and returned as the appearance of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, יד.

72 וירא העם וינעו

במעמד הר סיני העם ראו, רעדו ועמדו מרחוק. רתיעת המלאכים מתוך יראה מושווית לכך.

Exodus 20:15 שמות כ':ט"ו

וְכָל־הָעָם רָאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלַּפִּידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַהָר עֹשֶׂן וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנָּעוּ וַיַּעֲמֻדוּ מֵרָחֵק:

And all the people perceived the thunderings, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking; and when the people saw it, they trembled, and stood afar off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כ, טו.

73 ברוך כבוד ה' ממקומו

יחזקאל שמע קול שאנה גדולה: "ברוך כבוד הוי' ממקומו"; בברכות קריאת שמע אומרים האופנים והחיות את המילים האלה. את המילה "ברוך" מפרשים כבקשה שכבוד הוי' יימשך למטה.

Ezekiel 3:12 יחזקאל ג':י"ב

וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וְאֶשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל גָּדוֹל בְּרוּךְ כְּבוֹד־ה' מִמְּקוֹמוֹ:

Then a spirit lifted me up, and I heard behind me the voice of a great rushing: 'Blessed be the glory of the L-RD from His place';

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל ג, יב.

74 שום תשים עליך מלך

"שום תשים עליך מלך". כאן מתואר קבלת עול מלכות שמים, ה"שוב" של היראה.

Deuteronomy 17:15 דברים י"ז:ט"ו

שׁוֹם תִּשֶׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֵּרֶב אֲחֵיךָ תִּשֶׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא־אֲחִיךָ הוּא:

thou shalt in any wise set him king over thee, whom the L-RD thy G-d shall choose; one from among thy brethren shalt thou set king over thee; thou mayest not put a foreigner over thee, who is not thy brother.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יז, טו.

75 אם רץ לבך שוב

ספר יצירה אומר: "אם רץ לבך שוב למקום", וקושר זאת ל"והחיות רצוא ושוב".

Sefer Yetzirah 1:8 ספר יצירה א':ח

עשר ספירות בלימה בלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר ואם רץ לבך שוב למקום שלכך נאמר והחיות רצוא ושוב. ועל דבר זה נכרת ברית:

Concerning the number ten of the spheres of existence out of nothing keep thy tongue from speaking and thy mind from pondering on it, and if thy mouth urges thee to speak, and thy heart to think about it, return! as it reads: "And the living creatures ran and returned," (Ezekiel 1, 14) and upon this was the covenant made.

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

76 אם רץ לבך שוב לאחד

ההקדמה לתיקוני זוהר מצטטת את הפסוק "אם רץ לבך שוב למקום" במסגרת הדיון בדמות אדם שעל הכיסא ובאותיות השם.

Tikkunei Zohar 7a:3 תיקוני זוהר ז' א':ג

תַּנְיִנָא (יחזקאל א כו), וְעַל דְּמוֹת תַּפְסָא דְּמוֹת כְּמָרָא אֲדָם עָלִיו מְלַמְעָה דָא אִיהוּ יוֹד הָא וְאִוּ הָא כְּלִיל תַּשַּׁע נְקוּדִין, וְעִשְׂרִינָא שְׂכִינְתָא כְּלִילָא מְכֻלָּהוּ, וְכֵלָא א, דְּלִית אֲדָם בְּלָא א, וְכֵלָא אִיהוּ עֲמוּדָא דְאֻמְצְעִיתָא, אִיהוּ יְהוּיָה דְּכֵלִיל א, וְאִיהוּ שְׁמָא מְפָרֵשׁ דְּכֵלִיל א לְאַחֲזָא דָאם רָץ לְבָךְ שׁוּב לְאַחֲזָר.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (ז, א). ועי' בלקוטי אמרים מרבו הה"מ נ"ע ד"ה כשעלה משה למרום [בהוצאת קה"ת תשל"ג, סי' קל"א]. ובספרו אור תורה להני"ל על שה"ש ד"ה ראשו כתם פז [בהוצאה הני"ל, סג, ד]. הובא בס"י [כ]. ראה הערת כ"ק אדמו"ר בסה"מ תרנ"ט ע' ריא. מובא לעיל פי' חקת נו, ב.

77 הודו על ארץ ושמים

"הודו על ארץ ושמים", מתוך מזמור השבח בפסוקי דזמרה, שבו כל הבריא, העליונה והתחתונה, משבחת את ה'.

Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג

יְהַלְלוּ אֱתֵשִׁים ה' בִּי־נִשְׁגָּב שְׁמוֹ לְבָדוֹ הוֹדוּ עַל־אֲרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 וצבא השמים לך משתחוים

"וצבא השמים לך משתחוים", מתוך תפילת הלויים בספר נחמיה, הנאמרת גם בפסוקי דזמרה.

Nehemiah 9:6 נחמיה ט':ו

אֱתֵהֱיוּא ה' לְבָדָךְ אֲתָה עֲשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם וְכָל־צָבָאם הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאֲתָה מְחַיֶּה אֶת־כָּל־כֶּלֶם וְצָבֵא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 בחי' רצוא ושוב

בנוסח זה של המאמר נוסף שמכיוון שהנשמה מלוכשת בגוף, לא די לה להתבונן במקורה; היא זקוקה גם לביטול של רצוא ושוב המצוי בדומם ובצומח.

הערת קה"ת

בסה"מ תרכ"ט ע' רפה נוסף "וי"ל שמפני שהנשמה מלוכשת בגוף לכן אינו די במה שמתבוננת במקור חוצבה לבד, כ"א בבחי' הביטול דרצו"ש שבבחי' דומם וצומח כו".

80 לך ה' הגדולה

ברכת דוד, "לך הוי' הגדולה", הנאמרת בפסוקי דזמרה.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:י"א

לָךְ ה' הַגְּדֹלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנִּצָּחַן וְהַהוֹד בְּשִׁמְיִם וּבָאָרֶץ לָךְ ה' הַמְּמֻלָּה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכָל לְרֹאשׁ:

had stood" (Gen. xix. 27) — "standing" means prayer; as it is ... said, "Then

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת
ברכות כו, ב.

85 שמע ישראל

"שמע ישראל, הוי' אלקינו, הוי' אחד". המאמר מסביר כל מילה בפסוק כשלב בהתבוננות.

Deuteronomy 6:4 דברים ו:ד'

שמע ישראל הו' אלקינו Havayah אֱלֹהֵינוּ Havayah אֱהָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

86 ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם

דמות האדם שעל הכיסא, בחזון יחזקאל, מסמלת את שם הוי', את עצמותו של ה', כביכול.

Ezekiel 1:26 יחזקאל א:כ"ו

וממעל לרקיע אשר על־ראשם כמראה אֶבֶן־ספִיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה:

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

87 בעשרה מאמרות נברא העולם ובמאמר אחד יכול להבראות

"בעשרה מאמרות נברא העולם ... והלא במאמר אחד יכול להיבראות". המאמר מזהה את המאמר האחד עם מחשבה אחת הכוללת את הכול.

Pirkei Avot 5:1 משנה אבות ה:א'

בעשרה מאמרות נברא העולם. ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפרע מן הרשעים שמאכזרין את העולם שגברא בעשרה מאמרות, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקמיין את העולם שגברא בעשרה מאמרות:

With ten utterances the world was created. And what does this teach, for surely it could have been created with one utterance? But this was so in order to punish the wicked who destroy the world that was created with ten utterances, And to give a good reward to the righteous who maintain the world that was created with ten utterances

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

88 במח' א' ברא את העולם

הזוהר אומר שכאשר עלה במחשבתו של ה' לברוא את עולמו, עלו כל העולמות במחשבה אחת, ובמחשבה זו נבראו כולם.

Zohar II, 20a זח"ב כ, א

הערת קה"ת

זח"ב כ, א. ע"ל עקב (טז, ד). וש"נ. [כ]. באוה"ת שלח ע' תרי מביא מלוקי"ת פי' נשא כו, ב — וראה במ"מ לשם. ראה גם לעיל פי' בחקותי מה, ב.

89 צופה ומביט . . וקורא הדורות

"הקורא הדורות מראש". מחשבתו האחת של ה' כוללת את כל הדורות

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 8

81 ולכן יש פסוקים מדבר באהבתו

שם מוסברת האמירה "תפילות כנגד אבות תיקנום": האבות הם חסד, גבורה ותפארת, שמהם נובעות אהבה, יראה ורחמים, וכל התפילה מורכבת משלושה סוגי פסוקים; פסוקי החסד מביאים לידי "ואהבת" שבקריאת שמע — מידתו של אברהם.

הערת קה"ת

ראה לעיל פי' אמור לה, ג.

82 והוא רחום

"והוא רחום יכפר עוון ולא ישחית". דוגמה לפסוק המבטא רחמים.

Psalms 78:38 תהילים ע"ח:ל"ח

והוא רחום יכפר עון ולא־ישחית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אָפּוֹ וְלֹא־יַעִיר כָּל־חַמָּתוֹ:

But He, being full of compassion, forgiveth iniquity, and destroyeth not; Yea, many a time doth He turn His anger away, And doth not stir up all His wrath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

83 אתה הוי' לא תכלא רחמיך

"אתה הוי' לא תכלא רחמיך ממני". פסוק נוסף המבטא רחמים.

Psalms 40:12 תהילים מ:י"ב

אַתָּה ה' לֹא־תִכְלֵא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי חֶסֶדְךָ וְאֱמֶתְךָ תְּמִיד יִצְרוּנִי:

Thou, O L-RD, wilt not withhold Thy compassions from me; let Thy mercy and Thy truth continually preserve me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 9

84 תפלות אבות תקנום

רבי יוסי בן רבי חנינא מלמד שהאבות תיקנו את התפילות: אברהם את תפילת שחרית, יצחק את תפילת מנחה ועקב את תפילת ערבית. המאמר קושר את האבות לאהבה, ליראה ולרחמים.

Berakhot 26b:4-5 ברכות כ"ו ב:ד-ה'

איתמר, רבי יוסי ברבי חנינא אמר: תפלות אבות תקנום. רבי יהושע בן לוי אמר: תפלות כנגד תמידין תקנום. תניא כוותיה דרבי יוסי ברבי חנינא, ותניא כוותיה דרבי יהושע בן לוי. תניא כוותיה דרבי יוסי ברבי חנינא: אברהם תקן תפלת שחרית, שנאמר: "וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם", ואין "עמידה" אלא תפלה, שנאמר: "וינעמד פינקס ויפלי".

It has been reported : R. Jose b. R. Hannina said : The Patriarchs instituted the Tefillot. R. Joshua b. Levi said: The Tefillot were instituted to correspond with the continual sacrifices. There is a teaching in agreement with both of them. There is a teaching in agreement with R. Jose b. R. Hannina: Abraham instituted the morning Tefillah; as it is said, "And Abraham got up early in the morning to the place where he

בכת אחת.

Isaiah 41:4 ישעיהו מ"א:ד'

מִי־פָעַל וְעָשָׂה קִרְא הַדְּרוֹת מֵרֹאשׁ אֲנִי ה' רֹאשׁוֹן וְאֶת־אֲחֵרִים אֲנִי־הוּא:
Who hath wrought and done it? He that called the genera-
tions from the beginning. I, the L-RD, who am the first, And
.with the last am the same

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מוסף דר"ה. ישע"י מא, ד.

90 מאד עמקו מחשבותיך

"מה גדלו מעשיך הוי, מאד עמקו מחשבותיך". אלו הן "המחשבות
הנסתרות" שאינן באות לידי גילוי.

Psalms 92:6 תהילים צ"ב:ו'

מִה־גְּדֹלוֹ מַעֲשֶׂיךָ ה' מְאֹד עֲמֻקּוֹ מַחְשְׁבֹתֶיךָ:

How great are Thy works, O L-RD! Thy thoughts are very
.deep

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צב, ו.

91 שמע לי הבנה

המילים כאן מצטטות את I Samuel 3:10. הקטע מופיע למטה.

I Samuel 3:10 שמואל א ג':י'

וַיָּבֹא ה' וַיִּתְּצֵב וַיִּקְרָא כַּעֲס־כַּפְּעִם שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל דְּבַר
כִּי שָׁמַע עֲבָדְךָ:

And the L-RD came, and stood, and called as at other times:
'Samuel, Samuel.' Then Samuel said: 'Speak; for Thy ser-
'vant heareth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ש"א ג, י.

92 בע"מ נבה"ע

קה"ת מצ"ן שמשנת עשרה המאורות, והמאמר האחד שהיה יכול להספיק,
מוסברת שם.

הערת קה"ת

אבות רפ"ה. נת' בסה"מ תרכ"ז ע' רנו ובכ"מ.

פסוקה 10

93 בד"ה באתי לגני

המאמר "באתי לגני" מפרש את "גני" כגילוי אלקות בגן עדן התחתון
בחצות הלילה, כאשר הקדוש ברוך הוא מתענג על נשמות הצדיקים
באמצעות לימוד התורה שלהן.

הערת קה"ת

לקמן שה"ש לא, ד.

94 ואהבת בכל לבבך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך". האהבה שבאה בעקבות ההתבוננות
באחדות ה' שבקריאת שמע.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
.with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95 בכל לבבך בשני יצריך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכות פ"ט, מ"ה.

96 בכל לבבך בשני יצריך

המשנה דורשת את המילים "בכל לבבך" — בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר
הרע. גם את היצר הרע יש להביא לאהבת ה'.

Mishnah Berakhot 9:5 משנה ברכות ט:ה'

חַיֵּב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה כְּשֶׁם שֶׁהוּא מְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה, שְׁנֶאֱמַר (דברים
ו) וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. בְּכָל לִבְּךָ,
בְּשֵׁנֵי יִצְרֶיךָ, בְּיָצֵר טוֹב וּבְיָצֵר רָע. וּבְכָל נַפְשְׁךָ, אֲפִלוּ הוּא נוֹטֵל אֶת
נַפְשְׁךָ. וּבְכָל מְאֹדְךָ, בְּכָל מְמוֹנְךָ. דְּבַר אַחֵר בְּכָל מְאֹדְךָ, בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה
שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הָיוּ מוֹדֵה לוֹ בְּמֵאֵד מְאֹד. לֹא יָקַל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כְּנֹגֵד
שֶׁעַר הַמְּוֹרָח, שֶׁהוּא מְכֻוֵּן כְּנֹגֵד בֵּית קִדְשֵׁי הַקִּדְּשִׁים. לֹא יִכְנס לְהָר הַכִּפִּית
בְּמִקְלוֹ, וּבְמִנְעֻלוֹ, ...

One must bless [G-d] for the evil in the same way as one
blesses for the good, as it says, "And you shall love the L-rd
your G-d with all your heart, with all your soul and with all
your might" (Deuteronomy 6:5). "With all your heart," with
your two impulses, the evil impulse as well as the good im-
pulse. "With all your soul" even though he takes your soul
[life] away from you. "With all your might" with all your
money. Another explanation, "With all your might" whatever
... treatment

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-
BY)

פסוקה 11

97 כי תצא למלחמה על אויבך

המאמר מפרש את המילים "על אויבך" במשמעות "מעל אויבך", ברמת
השורש שלהם.

Deuteronomy 21:10 דברים כ"א:י'

כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וַנִּתְּנוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׂבִי:

When thou goest forth to battle against thine enemies, and
the L-RD thy G-d delivereth them into thy hands, and thou
,carriest them away captive

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

98 אין רע יורד מלמעלה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ב"ר (פנ"א ס"ה ג) [ג]. [כ].

99 אין רע יורד מלמעלה

רבי חנינא אמר: "אין דבר רע יורד מלמעלה". השורש של כל כוח, אפילו
של תאוה, הוא טוב.

Bereshit Rabbah 51:3 בראשית רבה נ"א:ג'

גפריית ואש הה"ד (תהלים יא) ימטר על רשעים פחים אש וגפריית וגו'
פחים גומרים ומצדין אש וגפריית א"ר יודן מפני מה אדם מריח ריח
גפריית ונפשו סולדת עליו למה שהיא יודעת שהיא נידונה בה לע"ל

104 ע"פ בהעלותך

שם מסביר אדמו"ר הזקן את "כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן, זקן אהרן, שיורד על פי מידותיו": זקנו של הכהן הגדול מסמל את דיני התורה, שדרכם נמשכת האלוקות למטה בלי סוף, ואילו "השמן הטוב" שמעליהם הוא חכמה עילאה.

הערת קה"ת

ראה לעיל פי בהעלותך ל, ג ואילך.

105 ונתנו ה' אלהיך בידך

הביטוי השני בפסוק הפותח: הוי' היא התורה, ו"אלקיך" הן המצוות, שבאמצעותן ה' מוסר את האויב, כוח התאוה, בידו של האדם.

Deuteronomy 21:10 דברים כ"א:

כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וְנָתַנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִי:

When thou goest forth to battle against thine enemies, and the L-RD thy G-d delivereth them into thy hands, and thou carriest them away captive

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

106 ואורייתא וקוב"ה כולא חד

הערת קה"ת מפנה Zohar I, 24a למילים האלה.

Zohar I, 24a זח"א כד, א

Zohar II, 60a זח"ב ס, א

הערת קה"ת

ראה זח"א כד, א. זח"ב ס, א. ולהעיר ג"כ מת"ז ת"ו ותכ"ב.

107 רמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ת"ז ת"ל.

108 רמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא

בתיקון 30 מדובר על 248 המצוות (פקודין) כעל מצוות ה' שבכל איבר ואיבר של המלך.

Tikkunei Zohar 74a:8 תקוני זוהר ע"ד א:ח'

ועוד מצוה דא עמודא דאמצעיטא, דאיהו מצוה מסטרא דאבא דאיהו ראש, ומסטרא דאימא דאיהו אש"ר, וזכי צדיק מצוה ועושה מתרין, ובגין דא אתמר על תרין, דאיהו אש"ר קדשנו, אבא קדשנו ואבא צונו, על מאן על שכינתא מתא, דאיהו פטר כל רחם, פתיחו דרחם, דאיהו רמ"ח פקודין, איהו מצוה יהו"ה בכל אבר ואבר דמלכא, איהו מצוה, ועוד אש"ר קדשנו מסטרא דאבא

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

109 נעוץ תחלתן בסופן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ס"י פ"א, מ"ז.

110 נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן

בספר יצירה נאמר על עשר הספירות: "סופן נעוץ בתחילתן ותחילתן בסופן, כשלחבת הקשורה בנחלת". המאמר מיישם זאת על התורה והמצוות.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א:ז'

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלחבת קשורה בנחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

שנאמר מנת כוסם ר' ישמעאל בר נחמן משום ר' יונתן כפילי פיטרין לאחר המרחץ א"ר חנינא אין דבר רע יורד מלמעלה אתיבון והכתיב (תהלים קמח) אש וברד שלג וקיסור אמר להם רוח סערה היא שהיא עושה דברו מילתא דר"ש בן לקיש פליגא אהא דא"ר חנינא בן פזי (דברים כח) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב ...

Brimstone and fire" – that is what is written: "He will rain" upon the wicked burning coal [pahim], fire and brimstone..." (Psalms 11:6). "Pahim" – [this means both] coals and traps. "Fire and brimstone" – why is it that when a person smells brimstone his soul becomes unsettled? It is because it knows that it will be sentenced with it in the future, as it is stated: "[Fire and brimstone...] will be their lot [menat kosam]" (Psalms 11:6). Rabbi Yishmael bar Nahman ... in the name of Rabbi Yonatan: Like a

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

100 בדי"ה ונתתי לך מהלכים

המאמר "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה" מסביר שהמלאכים "עומדים" והנשמות "מהלכות", ושהמלאכים מקבלים את השפע באמצעות ישראל, הן מלמטה למעלה והן מלמעלה למטה; כוח זה ניתן לישראל כאשר הם הולכים בדרכי ה'.

הערת קה"ת

תו"א ל, ב.

101 ומשם נמשכו הע"ש

נוסח חלופי: שם כתוב "ומשם נמשכו ע"י השתלשלות בחי' ומדרגת ... שמהם" במקום "ומשם נמשכו הע"ש שמהם".

הערת קה"ת

בסה"מ תרל"ה ע' קא: ומשם נמשכו ע"י השתלשלות בחי' ומדרגת: שמהם.

פסוקה 12

102 אלמלא הקב"ה עוזרו

"יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום... ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו, אינו יכול לזי". שינוי טבעו של האדם מצריך עזרה אלוהית.

Kiddushin 30b:7 קידושין ל' ב:ז'

ואמר רבי שמעון בן לוי: יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו, שנאמר: צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו, שנאמר: "אלקים לא יעזבנו בידו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

קידושין ל, ב.

103 הדם הוא הנפש

"כי הדם הוא הנפש". הגידים מוליכים את הדם, הנפש והחיות, אל כל האיברים.

Deuteronomy 12:23 דברים י"ב:כ"ג

רק תִּזְק לְבִלְתִּי אֲכַל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר:

Only be steadfast in not eating the blood; for the blood is the life; and thou shalt not eat the life with the flesh

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

117 הקב"ה קורא ושונה כנגדו

"בכל מקום שתלמיד חכם יושב ועוסק בתורה, הקדוש ברוך הוא יושב כנגדו ועוסק עמו".

Tanna DeBei Eliyahu Rabbah 18:1-2 תנא דבי אליהו רבה י"ח:א'-ב' ... איכא למה נאמר בכל צרתה לו צר אלא אמר הקב"ה בכל צער וצער שיש לישראל כביכול אני עמהם שנאמר לו צר א"ת לו צר אלא לי צר שנאמר (ישעיהו מ"ט:ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר כך אתפאר לך נאמר קומי רני בלילה וגו' מאי שפכי כמים לבך נכח פני ה' מכאן אמרו כל ת"ח שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו שכאן נאמר נכח פני ה' ולהלן הוא אומר ויחנו אלה נוכח אלה וגו' (מלכים א' כ"ט) מה להלן פניהם של אלו נוכח פניהם

...

OYW (segmentation according to Warsaw 1880) (Public Domain)

118 ואשים דברי בפיו

"ואשים דברי בפיו". בלימוד התורה דבריו של ה' עצמו נמצאים בפיו של האדם.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז ואשים דברי בפיו ובצל ידי כסיתיך לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמיאתה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה נא, טז.

119 יעקב חבל נחלתו

"כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו". דימוי לחבל שמזוים את קצהו התחתון, וכך זו גם קצהו העליון.

Deuteronomy 32:9 דברים ל"ב:ט'

כי חלק Havayah עמו יעקב חבל נחלתו:

For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of His inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לב, ט.

120 נעוץ תחלתו בסופן

קה"ת מפנה לשם להרחבה על "תחילתו נעוצה בסופן" כפי שהוא מתייחס לתורה ולמצוות.

הערת קה"ת

ראה ביאורי הזהר לכ"ק הצ"צ ע' סה.

121 נעוץ תחלתו בסופן

"סופן נעוץ בתחילתו ותחילתו בסופן". הדבר נאמר על התורה, שמורידה את העליון ביותר למטה, ועל המצוות, שמעלות את הנמוך ביותר למעלה.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א':ז

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתו ותחלתו בסופן כשלהבת קשורה בנחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou ?count

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yetzirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

111 מתניתא מלכתא

קה"ת מפנה להערה שם על נוסח המאמר, שבתלמוד מופיע כלשון "מתניתין מלכתא".

הערת קה"ת

בביצה כח, ב: מתניתין מלכתא, ולכאורה כן צריך להגיד כאן. וראה הערת כ"ק אדמו"ר באוה"ת שמות ע' יב. ובמ"א לתו"א לדרך מט, ב.

112 מתניתא מלכתא

הסימן שבתלמוד "מתניתין מלכתא" — "המשנה היא מלכה". המאמר מסביר שהמשנה פוסקת כמו מלך.

Beitzah 28b:14-15 ביצה כ"ח ב:י"ד-ט"ו

רב פפא אָמר: מתניתין ומתניתא — רב מלכא. שְׁמַעְתָּתָא — רב מלכא. וְסִימְנֵיהּ: מתניתין מלכתא. מאי בינייהו? איכא בינייהו שפחות. מתניי לא יאמר אדם לטבח: שקול לי בדינך בשר, אַבְל שוֹחֵט וּמַחֲלֵק בִּינֵיהֶם.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

113 כי לי בני עבדים

"כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם". המצוות הן עבודתו של עבד המציית לאדונו.

Leviticus 25:55 ויקרא כ"ה:נ"ה

כִּי־לִי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדִים הֵם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

For unto Me the children of Israel are servants; they are My servants whom I brought forth out of the land of Egypt: I am the L-RD your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כה, נה.

114 הערת קה"ת מפנה Numbers 8:1-12:16 למילים האלה.

Numbers 8:1-12:16 במדבר ח':א'-י"ב:ט"ז

פסקה 13

115 התוי שבה מלכים ימלוכו

התורה, המתוארת כחכמה, אומרת: "בי מלכים ימלוכו". המאמר מדבר על "מלכותה" של התורה.

Proverbs 8:15 משלי ח':ט"ו

בי מלכים ימלוכו וְרוֹנִיִּים יַחֲקֹקוּ צֶדֶק:

By me kings reign, And princes decree justice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה משלי ח, טו.

116 שכל העוסק בתוי הקב"ה קורא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תדא"ר ריש פי"ח. וראה יל"ש איכה רמז תתרלד.

128 ותלמוד תורה כנגד כולם

לאחר שמגתה מעשים שאדם נהנה מפירותיהם בעולם הזה, המשנה מסכמת: "ותלמוד תורה כנגד כולם".

Mishnah Peah 1:1 משנה פאה א'א

אלו דברים שאין להם שיעור. הפאה, והבכורים, והראיון, וגמילות חסדים, ותלמוד תורה. אלו דברים שאדם אוכל פרותיהן בעולם הזה והקרן קרמת לו לעולם הבא. כבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והקצאת שלום בין אדם לחברו, ותלמוד תורה כנגד כלם:

These are the things that have no definite quantity: The corners [of the field]. First-fruits; [The offerings brought] on appearing [at the Temple on the three pilgrimage festivals]. The performance of righteous deeds; And the study of the torah. The following are the things for which a man enjoys the fruits in this world while the principal remains for him in the world to come: Honoring one's father and mother; The performance of righteous deeds; And the making of peace ... between a person and his friend; And the study of

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

129 והוא וחכמתו הכל א'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

רמב"ם הלי' יסודות ב, י.

130 והוא וחכמתו הכל א'

הרמב"ם כותב שה' ידיעתו וחיייו הם אחד מכל הבחינות, שלא כמו אדם, שהוא נפרד מידיעתו.

Mishneh Torah, Foundations of the Torah 2:10 משנה תורה, הלכות יסודי התורה ב'י

הקדוש ברוך הוא מכיר אמתו ויודע אותה כמו שהיא. ואינו יודע בדעה שהיא חוץ ממנו כמו שאנו יודעין. שאין אנו ודעתנו אחד אכל הבוֹרָא יתברך הוא ודעתו וחקיו אחד מכל צד ומכל פנה ובכל דרך יחוד. שאלמלי היה חי בחיים ויודע בדעה חוץ ממנו היו שם אלהות הרבה הוא וחקיו ודעתו, ואין הדבר כן אלא אחד מכל צד ומכל פנה ובכל דרך יחוד. נמצאת אמת אומר הוא היודע והוא הידוע והוא הדעה עצמה הכל אחד. ודבר זה אין ...

The Holy One, blessed is He! recognizes His Own Truth and knows it as it really is; and He does not know with an intelligence which is apart from Himself, as we know, for, we and our intelligence are not one, but the Creator, may He be blessed! and His Intelligence and His Life are One from every lateral, angle and manner of Unity. Since but for this, He would live a life and understand with an intelligence apart from Himself, then there would be many gods, He, His ... life

Torat Emet 363 (Public Domain) • Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain)

flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

122 סוף מעשה במח' תחלה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פיוט לכה דודי.

123 ע"פ השמים כסאי

שם מתבאר "השמים כסאי": "השמים" הם התורה, שהיא "כיסא" לאור אין סוף. כשם שהשיבה מנמיכה את קומתו של אדם, כך רצונו וחכמתו של ה' יורדים בתורה אל דברים גשמיים, כגון תפילין, ציצית, צדקה וקרבות; ו"הארץ הדום רגלי" היא מושב נמוך יותר, שמתחת לכיסא.

הערת קה"ת

תו"א א, ב.

124 וע"פ עלי באר

שם "מעין גנים" היא כנסת ישראל, מעין הממשיך תענוג עליון מאור אין סוף אל גני עדן העליונים והתחתונים, ומשם אל תוך נפש האדם; ו"באר" היא האהבה המתעוררת מלמטה בקיום "ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך".

הערת קה"ת

לעיל פ' חקת סב, ג.

125 וסדיה קול דודי

בסוף המאמר "קול דודי" מוסבר שהגילוי בא רק באמצעות "רגליים", שהן אהבה ויראה: "מדלג" על רגל אחת מעל ההרים — האבות — הוא גילוי באמצעות אהבה; ו"מקפץ" בשתי רגליים מעל הגבעות — האימהות — הוא גילוי באמצעות יראה.

הערת קה"ת

לקמן שה"ש טו, ג.

126 גדול תלמוד שמביא לידי מעשה

חז"ל סיכמו: "גדול תלמוד, שהתלמוד מביא לידי מעשה". מכאן מסיק המאמר שהמעשה גדול יותר.

Kiddushin 40b:8-9 קידושין מ' ב:ח-ט'

ובכר ה'ה רבי טרפון וזקנים מסובין בצלית בית נתנה בלוד. נשאלה שאילה זו בפניהם: תלמוד גדול או מעשה גדול? נענה רבי טרפון ואמר: מעשה גדול. נענה רבי עקיבא ואמר: תלמוד גדול. נענו כולם ואמרו: תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה. תנאי, רבי יוסי אומר: גדול תלמוד שקדם לחלה ארבעים שנה, לתרומות ולמעשרות חמשים וארבע, לשמיטים ששים ואחת, לזיבלות מאה ושלש.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

קידושין מ, ב.

127 ותי' כנגד כולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ריש פאה.

131 ואם רץ לבך שוב לאחד

”אם רץ לבך, שוב”. כאן ה”שיבה” היא קיום המצוות המעשיות, שממשיכות את האור למטה.

Tikkunei Zohar 7a:3 תקוני הזהר ז' א:ג'

תְּנִינָא (יחזקאל א כו), וְעַל דְּמוֹת הַכֶּסֶף דְּמוֹת כְּמִרְאָה אָדָם עָלְיוּ מְלַמְעָה דָא אִיהוּ יוֹד הָא וְאִוּ הָא כְּלִיל תְּשַׁע נְקוּדִין, וְעֲשִׂירָא שְׂכִינְתָא כְּלִילָא מְכֻלָּהוּ, וְכֵלָא א, דְּלִית אָדָם בְּלָא א, וְכֵלָא אִיהוּ עֲמוּדָא דְאִמְצַעִיתָא, אִיהוּ יְהוּדָה דְּכִלִּיל א, וְאִיהוּ שְׁמָא מְפָרֵשׁ דְּכִלִּיל א לְאִחְזָאָה דָאם רץ לְבָךְ שׁוּב לְאַחֹר.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

132 החיות נושאות ומנושאות

שם מביא אדמו”ר הזקן את הפסוק ”והחיות נושאות את הכיסא ועל דמות הכיסא דמות כמראה אדם”: המלאכים נושאים ומעלים בחינה זו עד אור אין סוף עצמו, וכוחם בא משורשם בעולם התווה.

הערת קה”ת

בדבר”ר יד, לו. בפיוט מוסף דר”ה אחר ת”י כתר שבק”. ועי’ לעיל במדבר (יד, ב). וש”נ. [כ]. ראה אוה”ת מטות עי’ ארסט. ראה באוה”ת ויקרא כרך א ע” טז שמציין לכאן.

133 נושא את נושאו

כשבני ישראל חצו את הירדן, ”הארון נשא את נושאו”. כך הרוכב על הכיסא נושא את החיות שנושאות אותו.

Sotah 35a:15-16 סוטה ל”ה א:ט”ו-ט”ז

נִמְצָא אַרְוֹן וְנוֹשְׂאָיו וְכֹהֲנִים מִצַּד אֶחָד, וְיִשְׂרָאֵל מִצַּד אֶחָד. נִשָּׂא אַרְוֹן אֶת נוֹשְׂאָיו וְעֵבֶר, שְׁנֵאֵמַר: ”וְזֶה כִּפְאֶשֶׁר תִּם כָּל הָעָם לְעֵבֶר וְיַעֲבֹר אַרְוֹן ה’ וְהַכֹּהֲנִים לִפְנֵי הָעָם”. וְעַל דָּבָר זֶה נֶעֱנֶשׂ עוֹזָא, שְׁנֵאֵמַר: ”וַיָּבֹאוּ עַד גְּרֹן בֵּיתִי וַיִּשְׁלַח עֲזָא אֶת יָדוֹ לְאַחֹז אֶת הָאֲרוֹן”, אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: עוֹזָא, נוֹשְׂאָיו נִשָּׂא, עֲצָמוֹ לֹא כָל שִׁבְן!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה”ת

ראה עיד”ו סוטה לה, א.

134 חכמה כח מ”ה

הזהר מפרש חכמה כ”כוח מה”, וקושר את החכמה לשם מ”ה.

Zohar III, 34a זח”ג לד, א

הערת קה”ת

זח”ג לד, א. הקי’ ת”ז בתחלתה. ובכ”מ.

135 כי אמרתי עולם חסד יבנה

”כי אמרתי עולם חסד יבנה”. חסד הוא הראשונה במדות שדרכן ה’ מתגלה בעולמות.

Psalms 89:3 תהילים פ”ט:ג'

כִּי־אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה שְׁמִים תִּכֵּן אֱמוּנָתְךָ בָּהֶם:

For I have said: 'For ever is mercy built; In the very heavens Thou dost establish Thy faithfulness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

תהלים פט, ג.

136 ושבית שביו

הביטוי השלישי בפסוק הפותח: הניצוצות שהוחזקו בשבי התאוה נלקחים

בחזרה ומועלים לקדושה.

Deuteronomy 21:10 דברים כ”א:י'

כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וַנִּתְּנוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִי:

When thou goest forth to battle against thine enemies, and the L-RD thy G-d delivereth them into thy hands, and thou carriest them away captive

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

137 חיל בלע ויקיאנו

”חיל בלע ויקיאנו, מבטנו יורישנו אל”. את מה שהתאוה בלעה יש להשיב.

Job 20:15 איוב כ':ט"ו

חֵל בָּלַע וַיִּקְאֲנוּ מִבֶּטְנוּ יִרְשָׁנוּ אֵל:

He hath swallowed down riches, and he shall vomit them up again; G-d shall cast them out of his belly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

איוב כ, טו.

138 אוילים מדרך פשעם

”אוילים, בגלל דרך פשעם ובגלל עוונותיהם, מתיסרים”. תיאור זה מתייחס לאדם לפני ההתעוררות שלו מלמטה.

Psalms 107:17 תהילים ק”ז:י”ז

אֲוִילִים מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעָם וּמַעֲוֹנוֹתֵיהֶם יִתְעַנּוּ:

Crazed because of the way of their transgression, And afflicted—ed because of their iniquities

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

תהלים קז, יז.

139 כמ”ש במ”א ע”פ בהעלותך

שם מסביר אדמו”ר הזקן מדוע ”סלח לנו כי חטאנו” בא אחרי קריאת שמע: על ”אוילים מדרך פשעם” הוא אומר שסיבת החטא היא הסרת עול מלכות שמים, משום שמלכות ה’ אינה נראית לעיניים גשמיות. קבלת מלכותו בקריאת שמע וההגעה ל”ואהבת” גורמות לאדם לחוש כיצד חטאו הרחיק אותו מה’, ואז הוא אומר ”סלח לנו”.

הערת קה”ת

לעיל פ’ בהעלותך ל, ב.

140 נמשלה הת’ למים

”למה נמשלו דברי תורה למים? מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך...” התורה יורדת מלמעלה למטה.

Taanit 7a:13-14 תענית ז' א:י”ג-י”ד

רַבִּי חֲנִינָא בַר פִּפְא רָמִי: כְּתִיב ”לְקִרְאָת צְמָא הַתִּיּוֹ מִיָּם”, וּכְתִיב: ”הוּא כָּל צְמָא לְכוּ לְמִיָּם”. אִם תִּלְמִיד הִגִּינוּ הוּא — ”לְקִרְאָת צְמָא הַתִּיּוֹ מִיָּם”, וְאִי לֹא — ”הוּא כָּל צְמָא לְכוּ לְמִיָּם”. רַבִּי חֲנִינָא בַר חֲמָא רָמִי: כְּתִיב ”יִפְּצוּ מַעֲיֻנְתֶּיךָ חוּצָה”, וּכְתִיב: ”יִהְיוּ לָךְ לְבָדָה”. אִם תִּלְמִיד הִגִּינוּ הוּא — ”יִפְּצוּ מַעֲיֻנְתֶּיךָ חוּצָה”, וְאִם לֹא — ”יִהְיוּ לָךְ לְבָדָה”.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Sukkah 52b סוכה נ”ב ב

Devarim Rabbah 7:3 דברים רבה ז':ג'

הערת קה”ת

תענית ז, א. סוכה נב, ב. דבר”ר ז, ג. שהש”ר א, יט. קטע מובא בביאור”ז להצ”צ כרך א ע”ס, ע”ש.

And the second lamb": Why is this writ- (Bamidbar 28:8) ten? Since it is written "the one lamb shall you offer in the morning," I might think that if it were not offered in the morning it could be offered in the evening. It is, therefore, written "the second shall you offer up towards evening," implying that if the morning tamid had not been offered, the evening tamid is not to be offered. When is this so? When the altar had not been inaugurated. But if it had been inaugurated, even

Wikisource (CC-BY-SA) • Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY)

146 אדם כי יקריב מכם קרבן

"אדם כי יקריב מכם קרבן להוי', מן הבהמה..." סדר המילים החריג נקרא "כאדם" – התורה, המאפשרת את הקרבת הנפש הבהמית.

Leviticus 1:2 ויקרא א'ב'

דבר אל־בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן־הבקר ומן־הצאן תקריבו את־קרבתכם:

Speak unto the children of Israel, and say unto them: When any man of you bringeth an offering unto the L-RD, ye shall bring your offering of the cattle, even of the herd or of the flock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

147 אדם כי יקריב מכם קרבן . . וכמ"ש במ"א

מאמרי לקוטי תורה לפרשת ויקרא, שבהם מוסבר הפסוק "אדם כי יקריב מכם קרבן"; זהו המקום האחר שאליו מתכוון אדמו"ר הזקן.

הערת קה"ת
לעיל פ' ויקרא.

148 ונתנו ה' אלקיך בידך

המאמר חוזר לפירושו לביטוי זה: הוי' היא התורה, שם מ"ה, שבאמצעותו מתבררת הנפש הבהמית.

Deuteronomy 21:10 דברים כ"א:י'

כי־תצא למלחמה על־אי־ביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושביית שבי:

When thou goest forth to battle against thine enemies, and the L-RD thy G-d delivereth them into thy hands, and thou carriest them away captive

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

149 שיהי נח"ר לפניו ית'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ראה ספרי במדבר שם.

141 אורייתא מחכי נפקת

"התורה יוצאת מן החכמה". לימוד התורה ממשיך למטה מחכמתו של ה'.

Zohar II, 121a זח"ב קכא, א

הערת קה"ת

זח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

142 אדם בגי' מ"ה

ספר מונחים קבלי; קה"ת מפנה לערך באות א', העוסק בכך שערכו המספרי של אדם הוא מ"ה.

הערת קה"ת

ראה מא"א אות א, סל"ב.

פסוקה 14

143 ריח נחוחי

"את קרבני לחמי לאשי, ריח נחוחי". המאמר קורא את המילה "ניחוחי" כ"ירידה" של ה'.

Numbers 28:2 במדבר כ"ח:ב'

צו את־בני ישראל ואמרת אליהם את־קרבני לחמי לאשי ריח נחוחי תשמרו להקריב לי במועדו:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
במדבר כח, ב.

144 נחות דרגא

בדברי הגמרא "נחית דרגא נסיב איתתא" (רד מדרגה כדי לשאת אישה) מופיע אותו שורש; המאמר שומע אותו גם במילה "ניחוח".

Yevamot 63a:10-11 יבמות ס"ג א:י"א

טום ולא תשפיץ. שפיץ ולא תיבני. שכל העוסק בבינה – מתמסכן. קפוצ זבין ארעא, מתון נסיב איתתא. נחית דרגא נסיב איתתא. סק דרגא בחר שושבינא. אמר רבי אלעזר בר אביןא: אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל, שנאמר: "הכרתי גוים נשמו פנותם החרבתי חצותם", וכתבי: "אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
ראה יבמות סג, א.

145 נחת רוח לפניו

הספרי מסביר את הביטוי "ריח נחוח להוי'" כ"נחת רוח לפני", שאמרתי ונעשה רצוני".

Sifrei Bamidbar 143:3 ספרי במדבר קמ"ג:ג'

... תלמוד לומר כמנחת הבוקר וכנסכו תעשה: מגיד כשהזבח קרב – נסכים קרבים עמו: אשה – אע"פ שאתה נותן לאשים לא ירצה עד שיהו כאשים: אשה ריח נחוח לה' – נחת רוח לפני, שאמרתי ונעשה רצוני. שמעון בן עזאי אומר בוא וראה: בכל הקרבנות שבתורה לא נאמר בהם לא אלקים ולא אלקיך ולא שדי וצבאות אלא יי"ד והי", שם מיוחד, שלא ליתן פתחון פה למינים לרדות. ללמדך, שאחד מרכה ואחד ממעיט לפני הקב"ה. וכשם שנאמר ריח נחוח בשור – כך נאמר בכך הצאן, וכך נאמר בכך העוף; ללמדך שאין לפניו ...

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); OYW (segmentation according to Warsaw 1880) (Public Domain); Torat Emet 363 (Public Domain); Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain); Wikisource (CC-BY-SA); Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/ (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/likkutei-torah/ki-seitzei/1/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק